

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

שער
ששי

קובץ
שלשלת האור

היכל
שלישי

סדר תפילות מכל השנה

עפ"י נוסח האריז"ל

עם פירוש המלות עפ"י דא"ח

מאת

קדוש עליון אדונינו ומורינו ורבינו הרב הגאון הגדול

החסיד והעניו אור עולם מופת הדור איש

אלקים קדוש וטהור כ"ק שם תפארתו

מוהר"ר **שניאור זלמן** נבג"מ

— אדמו"ר הזקן —

(בעל התניא והשו"ע)

נסדר מחדש באותיות מרובעות
הוצאה חדשה ומתוקנת עם הוספות

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

פתח דבר

להוצאה החדשה

בשמחה רבה מוציאים אנו לאור מהדורה חדשה ומתוקנת של הסידור עם דא"ח, והוא הספר הראשון מדרושי כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע שהדפיס בנו כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע בשנת תקע"ו. בשנת תשכ"ה נדפסה לראשונה מהדורת קה"ת של סידור זה, ובפתח דבר שם נתבארו באריכות פרטי חלקי הסידור והחידושים שבו, ונדפס לקמן. ובשנים תשל"א, תשמ"א, תשמ"ו ותשס"ב יצאו לאור עוד מהדורות עם הוספות ותיקונים.

ואולם בהוצאה חדשה זו, בשני כרכים, פנים חדשות באו לכאן:

- א) המאמרים הוגהו שוב מכתבי היד, חלק חשוב מהם מגוף כתב יד קדשו של אדמו"ר האמצעי.
- ב) ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר זי"ע ע"ד הדפסת ספרי דא"ח באותיות מרובעות, סודרו המאמרים מחדש באותיות מרובעות. [בצידי העמודים צויינו העמודים של ההוצאה הקודמת].
- ג) במאמרים עצמם נוספו סימני פיסוק וחלוקה לקטעים, להקל על הלומדים והמעיינים.
- ד) כמו כן נוספו מראי מקומות, הערות וציונים בשולי הגליון.
- ה) בסוף הספר נוספו מפתח ענינים וכן מפתח פסוקים מארז"ל וספרים וכו'.
- ו) בראש כל כרך נוסף תוכן הענינים של כל אחד מהמאמרים שבכרך.
- ז) בסוף כרך שני – פאקסימיליות מגוכתי"ק אדמו"ר האמצעי, ודפי השער של כמה מהוצאות הקודמות. נוסח התפילה שבתוך הסידור הוא הנוסח שבדפוסים הקודמים, עם כמה שינויים קטנים. שינוי חשוב לציון הוא ניקוד שם הוי' כתיקונו. בדפוסים הקודמים נדפס השם עם הניקוד ע"פ הקבלה, וכבר העיר בשער הכולל² (הובא בשיחת ש"פ דברים, ה'תש"ל³) שלא הי' זה לרצון כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נ"ע, וגם בהוצאת הסידור דשנת תשכ"ה (הנ"ל), ששם נשאר ניקוד זה, מפורש בפתח דבר בשולי הגליון שזהו מסיבות טכניות בלבד.

* * *

בהוצאות תשכ"ה ואילך נדפסו בסופו הערות וציונים מאת הרה"ת ר' יהודא לייב שי' גראנער, שהוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר זי"ע, ואף שרובם נכללו בהערות שבפנים הספר, הרי יש בהם כמה מנהגים ולשונות שלא נעתקו במקומות אחרים, ולכן הדפסנו אותם כמות שהם בהוספה בסוף הספר (רק ציוני העמודים והשורה המתחלת הותאמו להוצאה החדשה).

* * *

הספר נערך ע"י הרבנים התמימים ר' אלי' שי' מטוסוב, ר' גבריאל שי' שפירא, ור' שמחה (ברי"י) שי' זאיאנץ. המפתחות ותוכן הענינים נערכו ע"י הרה"ת ר' צבי הירש שי' זלמנוב. השתתפו בהגהת הספר: הרה"ת ר' משה ע"ה נעמאנאו ולהבלח"ט הרה"ת ר' משה מנחם מענדל שי' איידעלמאן והרה"ת ר' אברהם דוד שי' הכהן ווייספיז.

מערכת „אוצר החסידים“

ל"ג בעומר, ה'תשנ"ט
ברוקלין נ"י.

(1) ספר השיחות תשמ"ט ח"ב ע' 431. תנשא ח"א ע' 270.

(2) פ"ו ס"ט. ראה לקמן בפתח דבר להוצאה דשנת תשכ"ה, הערה 3.

(3) תורת מנחם התועדויות חס"א עמוד 126.

תוכן הענינים

- נעוץ סופן בתחילתן – שורש „אדם” דמרכבה תתאה (מלכות) ב„אדם” דמרכבה עילאה (אבא); „אם אין יראה (יראה תתאה, מל”) אין חכמה (יראה עילאה).”
- תכלת – מל’ היורדת לברר טו”ר („אשא תכלא דאכיל ושציי”), „מצות הוי”” שענינן בירור דבי”ע (מל’ הכוללת אורות דאצי, אורות בכלים); ולבן – אורות דאצי ששם „לא יגורך רע” („אשא חיורא”, חג”ת – ג’ גוונים של יופי), „מצותי”” שענינן תוספת אורות באצי (המשכה מאוא”ס באצי, אורות שלמעלה מכלים); „אני הוי’ אלקיכם” – שאין דכתר נמשך ונעשה הוי’.
- „וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה’ ולא תתורו גו’ אשר אתם זונים גו””: ע”י ראי’ דתכלת שע”ג הלבן (אש שחורה ע”ג אש לבנה), יראה תתאה וביטול שמצד מל’ (מצות הוי”) – מתבער הרע ד„זנות”; ולאח”ז לבן (לבושי’ כתלג חיוור) – הארת א”ס באצי שלמעלה מבירור דטו”ר, שמחה ותענוג.
- שורש ב’ הבחל’ בתורה: פנימיות התורה – פנימיות אבא פנימיות עתיק, למעלה משיעור ומדידה; נגלה דתורה – חיצוניות אבא, אורות בכלים בשיעור ומדידה.
- ישאיה על אברתו – ע”י רחמים (נשר) עולה עד הכתר (הארת א”ס), כי קו האמצעי „מברייח מן הקצה אל הקצה”.

שער התפילין

תאנא בספרא דיניעותא כו’ (ה, ג)

- „תלת חללין דאתון רשימין כו’ בגולגלתא דז”א כו’ תלת מוחין אינו דסתימין כו””: ג’ בחינות בז”א – (א) אורות דחב”ד (ד’ פרשיות כנגד חכמה, בינה, ודעת הכולל חו”ג), „מוחין סתימין”; (ב) הכלים „מוחין”, אותיות שבקלף), „אתון רשימין”; (ג) הכלים החיצוניים (בתי התפילין), „חללין דגולגלתא”.
- „ומשירותא וממשיכותא דמוחא עילאה סתימאה כו’ אשתכחו ד’ מוחין בהוא ז”א כו’ ומתפשטין בכלא”: התחלקות מוח הדעת לפרטים דחו”ג – ע”י הכאת קוצא דשערי, מוחא סתימא דא”א (כמשל היכולת להשפיע שכל בלבושים ובהתחלקות כו’ ע”י עומק המושג דוקא, כח המשכיל); ומצד זה מתפשטים

שער הציצית

ועישו להם ציצית גו’ (ג, ג)

- גדר „מחשבה” ו„חכמה” כו’ באלקות („בצלמנו כדמותנו”) – רק באור המאיר ע”י לבוש ומסך, „אור של תולדה”. וזהו”ע „עשיית” התורה ע”י ישראל – שע”י המצוות שהם כלים („רמ”ח אברין דמלכא”) נמשך האור דפנימיות התורה שהוא א”ס („ארוכה מארץ מדה”) בנגלה דתורה שהיא בגבול ושיעור (דקדוקי סופרים) – „אש שחורה ע”ג אש לבנה”.
- ההמשכה היא ע”י ד’ גוונים דיופי שבכנס”י (מרכבתא תתאה) – אהבה יראה רחמים ומחדו”מ, המעוררים ד’ פנים דלמעלה (מרכבתא עילאה) שמכוונים כנגדם – ארי’ שור נשר ואדם. וזהו”ע ד’ חוטי ציצית – המשכת ד’ גוונים דלמע’ שהם בבחי’ מקיף (טלית) להאיר במל’ דאצי (כנס”י) ע”י צמצום דשערות (ל”ב נתיבות חכמה), ובב’ עיניים: חוטי לבן – אצי (לא יגורך רע), המשכת אורות בכלים; חוט תכלת – מל’ (אשא דאכיל ושציי), בירור דטו”ר.
- „וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה’ ולא תתורו גו’ אשר אתם זונים גו””: ע”י ראי’ דתכלת דוקא – ההכרה במציאות החושך, בא להרגשת אור ה’ שבמצוות, וממילא אינו חפץ לקבל השפעה מכתרין דמסאבותא ע”י תענוגים זרים.
- וזהו ב’ הזכירות שבכתוב: תחילה צ”ל העבודה דמל’ (תכלת, ביעור הרע), יראה וקבלת עומ”ש, שע”ז נמשך „מצות הוי”” – אורות בכלים („אני הוי’ אלקיכם”), נר”נ. ולאח”ז העבודה דתוס’ אורות באצי (לבן, תענוג), שמחה, שע”ז נמשך „מצותי” – המשכת תוס’ מאור הכתר שלמעלה מכלים („והייתם קדושים לאלקיכם”), ח”י.

להבין שרשי הדברים הנ”ל (ג, ג)

- ל”ב חוטי ציצית – ל”ב המשכות מצומצמות (שערות) ממוחין דאו”א (מרכבה עילאה) במל’ דאצי (מרכבה תתאה). ד’ כנפות – ד’ פנים שבמרכבה [ובכל כנף ד’ חוטיין כי כ”א כלול מחברו]: חג”ת, ג’ חוטי לבן; ומלכות, חוט תכלת. טלית – העלם דלבוש ופרסא שעל ידו בנין ז”א דאצי („עוטה אור כשלמה” וע”ז „נוטה שמים כיריעה”)

בגדולים מהם בגופם או באורם שנראים לפעמים לפני שקיעה האמיתית כשהאוויר זך והקטנים מהם בגופם או באורם אינן נראים עד לאחר זמן מה יותר משליש שעה אחר שקיעה האמיתית ומה שנראים לפעמים כוכבים קטנים מאד מקודם לשליש שעה אחר השקיעה בא"י (וכפי ערך זה במדינותינו) הם באמת גדולים ברקיע אלא שלמראית עינינו נראים קטנים (כמ"ש בתשו' ר"י במהר"מ ב"ב שם והובאה ב"י ביו"ד סי' רס"ב ודלא כש"ך שלא ע"ש רק בב"י) ובמדינות אלו זמן צאת ג' כוכבים בינונים בימים השונים הוא בכמו חצי שעה בקירוב אחר שקיעה האמיתית שהן ל"ד חלקי ששיים בקירוב אחר שקיעה הנראית בליל צח שהאוויר זך וכן בכל החורף כמעט (שבמרחשון של חדשי החמה פוחת מעט מתשרי שנראים אז ג' כוכבים בכחצי שעה אחר שקיעה הנראית ובטבת עודף מעט על תשרי ובאדר חוזר ופוחת מעט כבמרחשון ובניסן חוזר להיות בשוה עם תשרי (ע' בס' אילים במעין חתום) ופסקו בגמרא הלכה כר' יוסי לחומרא כמו ביציאת שבת וק"ש של ערבית וכיוצא בהן שאינו ודאי לילה עד צאת הכוכבים הבינונים בגודל גופם ברקיע ובאורם ולפי שאין אנו בקיאים בהם לכך צריך להחמיר בקיץ לענין ק"ש של ערבית עד שעה שלימה אחר השקיעה ובמו"ש להוסיף אח"כ מעט מחול על הקדש ובחורף שהימים קצרים ורבתה המכשלה מאד בנשים להדליק נר שבת אחר השקיעה וגם באנשים ע"ה וקלי הדעת במלאכות אחרות צריך להודיעם שהוא איסור גמור של תורה ולהוכיחם בדברים רכים וקשים אולי ישמעו לו אבל אם יודע שלא ישמעו לו לא יוכיחם ולא יודיעם כלל וכלל כי מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידיים כדאיתא בגמ' גבי תוס' יוה"כ והיינו דווקא תיכף אחר השקיעה עד סמוך לחצי שעה אחר כך כי אז בקרוב לחצי שעה אחר השקיעה בחורף חובה של תורה למחות בידם ביד חזקה בעונשים ונידוויים אם לא ישמעו שבדאי איסור של תורה אין אומרים מוטב שיהיו שוגגים וכו' ובקיץ השיעור משתנה לפי החדשים מנטיית המדינה לצפון העולם וחסרון ידיעה בזה אינו נקרא ספק בזה ולכן צריך להחמיר ולמחות בכל תוקף במדינות אלו גם בקיץ בכחצי שעה אחר שקיעה האמיתית עכ"פ. ויש

[קפ, ב]

אומרים שספק של תורה דינו כודאי איסור של תורה לענין זה ולכן צריך למחות בכל תוקף בין בקיץ בין בחורף תיכף אחר שקיעה האמיתית שהוא תחלת ביה"ש דר' יהודה ולא אמרו בגמ' מוטב שיהיו שוגגים אלא לענין תוס' מחול על הקדש ולא לענין עצומו של יום אפי' לספיקו וכן עיקר להחמיר בשל תורה אבל לענין תפילת המנחה שהיא מד"ס אין למחות ביד המקילין בין בחול בין בשבת ובפרט בשעת הדחק בימות החורף שהיום קצר וכמו שמצינו שהתירו חכמים איסור שבות מד"ס בביה"ש בשעת הדחק ולצורך מצוה עוברת (אבל אין לסמוך כלל להקל עפ"י מ"ש הרב"י בש"ע הל' שבת בשם י"א והיא דעת ר"ת וסיעתו שעד כדי הילוך ג' מילין ורביע שהוא קרוב לשעה בינונית אחר השקיעה הוא יום גמור ואח"כ מתחיל ביה"ש דר' יהודה והוא כדי הילוך ג' רבעי מיל שאז הוא זמן צאת הכוכבים ולילה ודאי כמארז"ל שמשקיעת החמה עד צ"ה הוא כדי הילוך ד' מילין כי כבר חזר בו הב"י בש"ע י"ד הל' מילה ופסק בפשיטות דאחר השקיעה מיד הוא ביה"ש וכ"פ הש"ך שם וכ"פ הפר"ח לאור"ח סי' תרע"ב וטעמם ונמוקם עמהם כי ר"ת וסיעתו יחידאי נינהו נגד הגאונים הראשונים רב שרירא ורב האי בנו (הובא לשונם בתשו' ר"מ אלשקר סי' צ"ו) ואחריהם רבינו חננאל (בש"ל) והרי"ף והרמב"ם והראב"ן וסיעתם ונגד ר"י בעל התוס' ובעל העיטור וסיעתם ואינהו בתראי וחלקו על ר"ת וכ"כ הרא"ש בשם הר"י. ומה גם כי דעת זו היא נגד החוש ופליאה נשגבה שהרי שיעור ד' מילין מהשקיעה עד צ"ה שבדברי רז"ל בגמ' מבואר שם בפ"י בגמ' שהוא שיעור א' ממש כשיעור ד' מילין שמן ע"ה עד נץ החמה ובעת עליית ע"ה נראה בעליל שהרקיע הוא מלא כוכבים ולא ג' כוכבים בלבד וככה הוא ממש ודאי בסוף הילוך ד' מילין אחר השקיעה אבל זמן תחלת הלילה לענין מצות של תורה שהוא בצאת וראיית ג' כוכבים לבד ודאי שהוא מוקדם הרבה לזמן צאת וראיית כל הכוכבים כמו שנרא' בעת עליית ע"ה ועוד יש פליאות עצומות מהחוש על דעת זו וגם ראיות רבות ועצומות מסוגיות התלמוד לדעת הגאונים הגם שאין דבריהם צריכים חיזוק כנודע שדבריהם קבלה):

[קפ, ג]

[קפ, ד]

הלכתא רבתא לשבתא

והן קצת אזהרות והערות להרים מכשולות ושגגות השכיחות ומצויות ולפ"ד הרבה מגדולי הראשונים יש בהן איסור כרת וסקילה במזיד וחייב חטאת בשוגג ה' יכפר:

שלא לסמוך על היתר הנהוג באם נפל זבוב או שאר פסולת לכוס או לקערה להוציאו ע"י כף ולשאוב קצת משקה עמו כו' כי יש בזה חשש חיוב חטאת ואיסור סקילה ח"ו. ואין תקנה רק לשפוך מהכוס עד שיצא הפסולת מתוכו: ולא ינפח עליו ברוח פיו עד שיצא: אבל מותר לנפח עליו להקריבו לדופן הכוס ואז יטהו וישפוך ממנו עד שיפול הפסולת מתוכו: שכיון שנפילת הפסולת לחוץ הוא ע"י שאוחז בידו הכוס עם המשקה שבתוכו ומטהו בידו ה"ז נקרא בורר אוכל מתוך פסולת ומותר כדי לשתות מיד וכן אם נפל לקערה שיש בה רוטב ואפי' שומן הצף ע"פ הרוטב לא יזרקנו ע"י כף עם רוטב שה"ז כבורר פסולת מאוכל וחייב:

[קפ, ג]

ליזהר מאד שלא לאכול בשבת פולין (שקורין באב) בין חיין בין מבושלין בעודם בשרביטין שלהם כי מאחר שאין

השרביט ראוי לאכילה יש בהם משום מפרק לד"ה שהוא תולדת הדש וחייב חטאת וסקילה ח"ו ואעפ"י שכבר ניתקו הפולין מהשרביט על ידי הבישול ואינן מחוברים בו וכן בשומשמיין. ובעל נפש יחמיר לעצמו גם במין קטניות (שקורין ארבעס) בעודן בשרביטן אף שהשרביטין ראויים לאכילה. כי אין זה היתר ברור: **טוב** למנוע מלאכול אגוזים ולוזים בשבת אפי' הוציאם מקליפתם מע"ש כי הנה אף בעוד שהפרי מונח בקליפתו כולו או מקצתו מותר להסיר קליפתו בידו ואין בו משום בורר פסולת מאוכל מ"מ לאחר שהוסרה הקליפה אם מונחת איזה חתיכת קליפה בין חתיכות פרי או בין שלמי' אם מסירה משם חייב חטאת וסקילה משום בורר פסולת מתוך אוכל אלא יברור הפרי מהקליפות ולא יגע בקליפות כלל. ואפילו אם הקליפות מונחות לבדן

[קפ, ד]

עופות צלויים או מבושלים אם יתחמם המוהל הנמחה מהם עד שהי"ס בו משום איסור סקילה וכתר ח"ו וכן שלא לשפוך בכ"ר שהי"ס על צוקער כי מאחר שהצוקער נמחה יש בו משום בישול. ולכן אין להקל במלח שלנו אף שנתבשל תחלה שמאחר שחזור ונמחה אין להקל בו יותר מבמלח שבימיהם. לפי חילוק הדעות שבש"ע שי"א אפי' ליתן בכ"ש שהי"ס ב. והמחמיר תע"ב:

לבדן בלי שום פרי ביניהן יש איסור גדול בטלטולן משום מוקצה כנודע. וקשה להזהר בכל זה:

אע"פ שאין בישול אחר בישול בדבר יבש. מ"מ אם חוזר ונמחה ממנו קצת יש בו משום בישול אחר בישול בלחלוּחית המחוי אם הי"ס ב. ולכן צריך ליהזר במאד שלא להחם בשר או

דיני עירובי חצרות

נהגו לקבץ קמח מכל בית ובית בערב פסח ועושיין מצה אחת שלימה ומערבין בה לכל שבתות השנה, ונוהגין שהשמש נותן המצה ביד אחר שיזכה בשביל כל הקהל וכשהוא מזכה צריך לזכות לכל בני החצר או המבוי, ולכל מי שיתוסף עליהם, ולא יעשו עירובי חצרות בערב פסח אלא אם כן יש ב' בתים בחצר בית הכנסת שיותרו על ידי עירוב זה לטלטל ולהביא העירוב מזה לזה:

ויברך

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת עִירֹב :

[קמ, ג]

וְלִטְלוֹתָיו מִבֵּית לְבַיִת וּמִחֲצֵר לְחֲצֵר וּמִבֵּית לְחֲצֵר וּמִחֲצֵר לְבַיִת וּמִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת בֵּין בְּשֶׁפֶת זו וּבֵין בְּשֶׁאֵר שְׁבֻתוֹת הַשָּׁנָה לָנוּ וְלָכֵל הַדְּרָוּם בְּשִׁכּוּנָה (נ"א בְּעִיר) הַזֹּאת :

[קמ, ד]

דיני עירובי תחומין

יניח מזון שתי סעודות מערב יו"ט או מערב שבת או לפתן כדי לאכול בו שתי סעודות וקונה שביתה כאילו שם ביתו ויכול להלך משם אלפים אמה לכל רוח שירצה והעירוב יהי בתוך אלפים מביתו:

ויברך

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת עִירֹב :

בְּדִין יְהִי שָׂרָא לָנָא לִילָד מִמְקוֹם זֶה אֲלָפִים אָמָה לְכָל רוּחַ :

ואם מערב לרבים יאמר ולפלוני או לבני מקום פלוני ואין מערבין עירובי תחומין אלא לדעת ע"כ צריך להודיעם קודם חשיכה שהניח עירוב בשבילם:

סדר מנחת ערב שבת

אומרים הודו בכל ע"ש קודם מנחה לבד כשחל יו"ט או חוה"מ בע"ש א"א הודו:

לְלַכֵּת אֶל עִיר מוֹשָׁב : יוֹדוּ לַיהוָה חֲסֵדוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לְבָנֵי אָדָם : כִּי הִשְׁבִּיעַ נֶפֶשׁ שִׁקְקָה וְנֶפֶשׁ רַעֲבָה מְלֵא מָטוֹב : יִשְׁבִּי חֲשֵׁךְ וְצִלְמוֹת אֶסְרִי עֵנִי וּבְרוּל : כִּי הִמְרוּ אִמְרֵי אֵל וַעֲצַת עֲלִיזוֹן נָאֲצוּ : וַיִּכְנַע בְּעַמְל לָבָם כְּשָׁלוּ וְאִין עֹזר : וַיִּזְעֲקוּ אֵל יְהוָה בְּצַר לָהֶם מִמִּצְוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם : וַיִּצִיאֵם מִחֲשֵׁךְ וְצִלְמוֹת וּמִסּוֹרֹתֵיהֶם

הַדְּרוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ : יֹאמְרוּ גְּאוּלֵי יְהוָה אֲשֶׁר גָּאֵלָם מִיַּד צָר : וּמֵאֲרִצוֹת קִבְּצָם מִמְּזוּרַח וּמִמְעַרְב מְצַפּוֹן וּמֵיָם : תַּעֲזוּ בְּמִדְבָר בִּישִׁימוֹן דְּרָךְ עִיר מוֹשָׁב לֹא מְצָאוּ : רַעֲבִים גַּם צָמְאִים נֶפֶשָׁם בָּהֶם תַּתְּעַטֵּף : וַיִּזְעֲקוּ אֵל יְהוָה בְּצַר לָהֶם מִמִּצְוֹתֵיהֶם יִצִּילֵם : וַיִּדְרִיכֵם בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָה

[קסא, א]

ינתק

סְעָרָה לְדַמְמָה וַיַּחֲשׂוּ גְלִיהֶם: וַיִּשְׁמְחוּ כִּי יִשְׁתַּקְּפוּ וַיִּנָּחֵם אֵל מְחוּז חֶפְצָם: יוֹדוּ לַיהוָה חֶסְדוֹ וּנְפִלְאוֹתָיו לְבְנֵי אָדָם: וַיְרוּמְמוּהוּ בְּקֶהֱל עִם וּבְמוֹשָׁב זְקֵנִים יִהְלְלוּהוּ: יֵשֶׁם נְהָרוֹת לְמִדְבָּר וּמִצְאֵי מַיִם לְצִמְאוֹן: אֶרֶץ פְּרִי לְמַלְחָה מֵרַעַת יוֹשְׁבֵי כְּהָ: יֵשֶׁם מִדְבָּר לְאַגֵּם מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה לְמִצְאֵי מַיִם: וַיּוֹשֶׁב שָׁם רְעֵבִים וַיְכַוְּנוּ עֵיר מוֹשָׁב: וַיִּזְרְעוּ שְׂדוֹת וַיִּטְעוּ כְרָמִים וַיַּעֲשׂוּ פְרִי תְבוּאָה: וַיְבָרְכֵם וַיִּרְבוּ מְאֹד וּבְהִמְתָּם לֹא יִמְעִיט: וַיִּמְעַטְמוּ וַיִּשְׁחוּ מֵעַצֵּר רָעָה וַיִּגְזֹן: שִׁפְךָ בּוֹז עַל גְּדִיבִים וַיִּתְעַם בְּתַהוֹ לֹא דָרַךְ: וַיִּשְׁגַּב אֲבִיוֹן מֵעֲנִי וַיִּשֶׁם כְּצֵאֵן מִשְׁפָּחוֹת: יִרְאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמְחוּ וְכָל עוֹלָה קִפְצָה פִּיהָ: מִי חֶכֶם וַיִּשְׁמֹר אֱלֹהַ וַיִּתְבוּנְנוּ חֶסְדֵי יְהוָה:

יִנְתַּק: יוֹדוּ לַיהוָה חֶסְדוֹ וּנְפִלְאוֹתָיו לְבְנֵי אָדָם: כִּי שִׁבַר דְּלֹתוֹת נְהַשְׁתׁ וּבְרִיחֵי בְרוּל גָּדַע: אֲוִילִים מִדְּרֶךְ פֶּשַׁעַם וּמַעֲנוֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ: כָּל אֲכָל תִּתְעַב נַפְשָׁם וַיִּגְיֵעוּ עַד שְׁעָרֵי מוֹת: וַיִּזְעְקוּ אֵל יְהוָה בְּצַר לָהֶם מִמַּצּוֹקוֹתֵיהֶם וַיִּשְׁעֵם: יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וַיִּרְפְּאֵם וַיִּמְלֹט מִשְׁחִיתוֹתָם: יוֹדוּ לַיהוָה חֶסְדוֹ וּנְפִלְאוֹתָיו לְבְנֵי אָדָם: וַיִּזְבְּחוּ זִבְחֵי תוֹדָה וַיִּסְפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה: יוֹרְדֵי הַיָּם בְּאֵינֹת עוֹשֵׂי מְלָאכָה בְּמַיִם רַבִּים: הֵמָּה רָאוּ מַעֲשֵׂי יְהוָה וּנְפִלְאוֹתָיו בְּמַצּוֹלָה: וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סְעָרָה וַתְּרוּמִם גְּלוֹיו: יַעֲלוּ שָׁמַיִם יִרְדּוּ תְּהוֹמוֹת נַפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוּגַג: יִחַנּוּ וַיִּנּוּעוּ כִּשְׁפוֹר וְכָל חֲכָמָתָם תִּתְבַּלַּע: וַיִּזְעְקוּ אֵל יְהוָה בְּצַר לָהֶם וּמִמַּצּוֹקוֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם: יִקָּם

[קסא, ב]

השכל, ונקרא רצון התחתון, כלומר למטה מן השכל, והוא הנקרא רעותא דלבא, שהוא שורה במדות שכלב שנוולדים גם כן מן השכל (והוא פי' אהבה, והה"א נוספת, ושרשה אב"ה, שהוא הרצון למה שהוא אוהב כו'). ויש רצון שהוא למעלה מן השכל, ונקרא רצה"ע, הוא ע"ד דוגמא ממה שאנו רואים שיהיה לאדם רצון בלא טעם ושכל כלל, ואדרבא, גם שיהיה טעם ושכל סותר לרצונו, לא ישגיח כלל, וישאר בתוקף רצונו, וכמו ענין העקשות

[קסא, ב]

להבין מאמר הידוע¹ אתה הוא חד ולא בחושבן כו', הנה ידוע² די"ס עליונות יכולים להבין דוגמתם מהנפש של אדם³, שכלולה ג"כ מי"ס, רצון ושכל ומדות ומחשבה דו"מ, וי"ס הללו ישנם ג"כ בנפש האלקית כידוע⁵. והנה ידוע⁶ די"ש ב' מיני רצון, רצה"ע ורצון התחתון. וביאור הדברים ידוע, ע"ד שאנו רואים בכל רצונותיו של אדם, שהן רק לפי ערך ההתבוננות שלו באיכות טוב הדבר שהוא יפה לו, כך יהיו מסתעפים הרצונות לאותו הדבר, ונמצא לא נולד רצון זה רק מן

[קסא, א]

נוסח נוסף של המאמר נדפס בלקו"ת (ואתחנן יא, סע"ד ואילך), והוא הנחת המהרי"ל אחי אדה"ז (בשינויים ובתוס' הגהות מאדה"צ). נוסח נוסף של המאמר (אבל אין בו הענינים שבחצי הראשון של המאמר, ומתחיל בענינים דלקמן פיסקא: וזהו שארז"ל) נדפס במאמרי אדה"ז מארז"ל ע' תלו ואילך. המאמר (ע"פ הנוסח שבלקו"ת שם) נתבאר באוה"ת ואתחנן ס"ע ב"ב ואילך. כמה מעניני המאמר הובאו ונתבארו בכ"מ – כנסמן לקמן בהערות: 11, 36, 40 ו'81.

המאמר לא נדפס בדפוס, ונוסף ע"י כ"ק אדה"א בדפוס שלאחריו.
 (2) תקו"ז בהקדמה (ז, א).
 (3) בכ"מ בדא"ח ע"פ איוב יט, כו.
 (4) מהנפש החיונית (וזהו שממשיך שי"ס הללו ישנם ג"כ בנפש האלקית. וראה הלשון בהנחה שבלקו"ת שם: «וכן בנפש האלקית יש ע"ס, וכן בנפש החיונית».)
 (5) ראה תניא שש"ב פ"ג (ז, א"ב). ובכ"מ.
 (6) ראה לעיל קצד, ד. וש"נ.
 (7) ראה לעיל קכג, א ואילך. וש"נ.

(1) מאמר זה נאמר ע"י כ"ק אדה"ז ביום א' פ' מסעי תקס"ה (ראה סה"מ תקס"ה ח"ב ע' אקו הערה 124), ונרשם ע"י כ"ק אדה"א בס' מאמרי תקס"ה (נמצא בכת"י מעתיק מס' 2218 ומס' 1001. אלא שבכת"י 1001 חסר התחלת המאמר, ונמצא רק מסוף פיסקא, וגם הנה"ו ואילך. בסה"מ תקס"ה ח"ב ע' תרחצ ואילך נדפס המאמר שבכת"י 1001 הנ"ל. כאן הוגה המאמר מכת"י 2218 ומהנדפס בסה"מ תקס"ה שם).

(* בכותרת שבכת"י מס' 2218 נכתב שהמאמר הוא, «תורה מאדמו"ר מוהד"ו שיח"ו שדרש ברבים בשקלאו"ר, אבל באוה"ת ענינים ע"י ק' כותב על מאמר זה שנאמר לראב"ד דצאטניק (לכאורה הכוונה להרב צבי הירש מצאטניק, שהרי בהסכמה שכתב בשנת תר"ב לספר עבודת הלוי להר"א הלוי מסטראשעלא, נכתב עליו: «זה יותר מן חמישים שנה אב"ד דק"ק צאטניק». ובתוך דבריו שם מזכיר מה ששתינו בצמא דברי קודש מרבינו הקדוש הגאון אלקי קעש"ת מ"ה שניאור זלמן נ"ע). וראה גם רשימת הכתי"י של הנחת המהרי"ל מנאמר זה (הוספות ללקו"ת קכז, א), שבאחד מכתה"י נכתב בכותרת: «ביאור בפני בניו».

הוא מלשון ויאצל מן הרוח כו¹⁵, שהענין הוא, לפי שהיתה מדריגת משה עצמו נעלה הרבה ממדריגת כנ"י, עד שלא היו יכולים לקבל שפעם ממנו בעצמו, כ"א ע"י ממוצע, דהיינו רק ממה שיאצל ויופרש ממנו הארה בעלמא לבר מעצמותו, ממנה יקבלו השפע,

וזהו היה ענין אצ"י הרוח מרוחו של משה על ע' הזקנים, שהן הסנהדרין שהיו מנהיגים העם, שלא היה עליהם רק הארה תחתונה מהארה של נשמת משה מופרשת ומובדלת ממנו בערך, וזהו אמיתת פירוש ויאצל מן הרוח כו'. וע"ד דוגמא, הנה אמר

משה¹⁶ מאין לי בשר לתת לעם כו', כלומר, לפי ששפע הזאת של בשר גשמי הנה היא שפע גשמי עד"מ שלא מערכו של משה עצמו, והיה לו ירידה גדולה לבא למדריגה נמוכה כזו להשפיע בשר כו', אך ע"י שנאצל ממנו הרוח על הסנהדרין, שהארתם נמוכה הרבה מעצמות רוחו של משה, מהם יוכלו לקבל גם שפע גשמי בבשר. וא"כ הרי מובן מזה, שאצ"י זה הרוח על הזקנים היתה בבחינת הירידה, דהיינו שירד האור מרוחו של משה לבא למטה בבחינת הגילוי על הזקנים בבחינת מדריגה יותר תחתונה וכנ"ל. ומזה יובן גם כן למשכיל למעלה, להיות כי עצמות אור הא"ס הנה הוא למעלה הרבה מערך י"ס הנאצלים, ולא שייך עדיין גם ענין שפע האצ"י, אך מה שירד האור בבחינת ההשפעה, והוא שיהיה מציאות אור חכ' וכדומה, אין זה רק מבחינת הירידה שירד האור מן העצמות, והופרש והובדל בפ"ע להיות במדריגה יותר תחתונה, וכנ"ל בענין הפרשת רוח מרוחו של משה, והוא הנק' בשם לשון אצ"י בדרך כלל, וכמ"ש ויאצל מן הרוח כו', וד"ל.

וזהו ענין כללות האצ"י ד"ס מן המאציל, ואחר כך נשתלשלו מעילה לעילה, מכתר לחכמה, ומחו"ב למדות, וממדות למחשבה דו"מ, ולכך נקרא בלשון השתלשלות¹⁷, מלשון שלשלת, כמו עד"מ השלשלת שאחזו טבעת בטבעת עד שנעשית שלשלת ארוכה, ויש שייכות וקשר לתחתון עם העליון, כמ"כ יש שייכות וקשר למחשבה

שיתעקש האדם לאיזה דבר שרוצה בו, ולא יסור לבבו מזה בלא שום נטיה כלל, גם שירבה עליו מנגדים הרבה כו', וזהו מתוקף עצמות הנפש הנקראת יחידה (ורק שהעקשות הוא בחי' אחוריים דכתר, כידוע שהפנימית של הרצון הוא

אשר יכלה נפשו אל הדבר למעלה מן השכל כו', אבל לא בדרך עקשות שהוא בכלתי בחינת פנימית, רק בבחי' נצחון בעלמא כו', וכמ"ש במ"א⁸, וד"ל). ויש דוגמא לזה בגמרא⁹, שממנו נוכל להבין דוגמא כזו למעלה בבחי' רצה"ע של אור א"ס ב"ה, שהוא כאשר עלה

ברצונו כו'¹⁰, והוא מ"ש⁹ זו תורה וזו שכרה, והשיב לו שתוק כך עלה במחשבה לפני, הכוונה בזה¹¹, לפי שיש למעלה בחינת רצה"ע הנקרא רצון הפשוט, והוא נעלם בתכלית עד אשר אין טעם לרצון זה, אף על פי שודאי מוכרח לומר שיש טעם לכל רצון, כי מאיזה סיבה יהיה לפעמים כך ולפעמים כך כו', אבל מ"מ אין טעם זה גלוי בשכל, אלא הוא טעם נעלם שלמעלה מן השכל, וכמ"ש ביאור זה במ"א¹¹, וזהו שתוק, שא"א שיבא זה הטעם הנעלם לרצון¹² הזה הנעלם לידי גילוי כלל, וד"ל כו'. והנה, כמו שיש למטה בנפש האדם ע"ס, והן רצון ושכל ומדות, כך למעלה יש בחינת ע"ס דאצ"י שנאצלו מן המאציל, וכמ"ש בס"י¹³ ע"ס בלי מ"ה כו', והן בחב"ד¹⁴ ומדות, והרצון נקרא כתור, והוא בחי' רצה"ע הנ"ל, והוא שרש וראש כל ההשתלשלות.

ואמנם, הנה בדרך כלל יש ד' מדריגות בלבד בכללות זאת ההשתלשלות מהמאציל, והוא בחי' האצילות בריאה יצירה עשיה כידוע. וביאור ענין האצילות

(8) ראה (בענין העקשות שהיא רק בחי' נצחון כו') סה"מ תקס"ב ח"א ע' מט. קצא"קעב. תקס"ג ח"ב ע' תרלה (נוסח א). תרלו (נוסח ב). תקס"ח ח"א ע' שטז. ועוד. וראה (בהפרש שבין רצון פנימי ועקשות) ביאור¹² קב, ג. לעיל קצה, א ובנסמן שם. וראה אוה"ת ואתחנן שם (ע' ב"ג) בענין הרצון שלמעלה מהדעת: „שכשרצון זה הוא בעניני עה"ז נק' עקשות, לפי שבעניני עה"ז אין לעשות נגד השכל, שכל עניני עה"ז הם למטה מהשכל, אבל בעבודת ה', שהוא ית' למעלה מעלה מהחכמה כדלקמן, יש בחי' זו בעבודה לנצח על מלאכת ה' למעלה מעלה מהשגתו ושכלו כמש"ת לקמן, וזהו ששיבח מרע"ה את ישראל כי עם קשה עורף הוא כו', דלשבח קאמר כשבחי' זו היא בעבודת ה', דלכך וסלחת, הראוי לסליחה, וכמ"ש במ"א. עכ"ל.

(9) מנחות כט, ב.

(10) ראה ע"פ שער א ענף ב.

(11) ראה לעיל קצה, א. וש"נ. [באוה"ת יתרו ע' אי"א וסה"מ תרל"ב ח"ב ע' שצד (שנסמנו שם) הובא ונת' ענין זה ע"פ מש"כ במאמר זה].

(12) לרצון הזה הנעלם: כ"ה בדפוסים. אבל בכתי' ליתא תיבות אלו.

(13) ראה ס"י פ"א, מ"ב ואילך (ובמפרשים שם).

(14) בחב"ד: כ"ה בדפוסים. אבל בכתי': כחב"ד.

(15) בהעלותך יא, כה. וראה בכ"ז לעיל רא, ג. וש"נ.

(16) שם, יג (בשינוי). וראה תו"א וירא יד, א. לקו"ת במדבר יז, ד. בהעלותך לא, ד. לג, ב. סה"מ תקס"ב ח"ב ע' תקלה. תקמג. תקס"ז ח"א ע' לט. נא. תקס"ז ע' קצא. לקו"ש ח"ח ע' 106 ובהערה 42. חי"ט ע' 12. ועוד.

(17) ראה תו"א וישלח כה, ג. בשלח סד, ב. לקו"ת במדבר ו, ב. ברכה צה, ב. שה"ש מב, סע"ב. מאמרי אדה"ז אתהלך לאוניא ע' רנח. הנחות הר"פ ע' יד. קסט. ענינים ח"א ע' קמד ואילך. תקס"ב ח"א ע' פח. תקס"ד ע' קצח. תקס"ה ח"א ע' סא. תלו. תקס"ח ח"א ע' שיט. תק"ע ע' צז. ועוד. וראה גם לקמן שנא, ב ואילך ובנסמן שם בענין השתל' עילה ועלול.

במה שמקבלת מן המדות, והמדות מקבלים מן השכל, והשכל מן הרצון, עד שכולם אחוזים וקשורים זב"ז כו', ולכך נקרא השתלשלות למעלה ג"כ מכתר לחכמה כו'. וזהו ידוע דאין לו גוף ולא נערוך אליו כו'¹⁸, דהגם שמבשרי אחזה כו'¹⁹, אין לו דמיון וערך לערוך עם מחשבה ושכל שלנו, שהרי נאמר²⁰ כי לא מחשבותי כו', ואדרבא מה שקוראים למטה מחשבה הוא לפי שרשה מעולם המחשבה שלמעלה, וכידוע²¹ ששרש ומקור למציאת מחשבה שלנו הוא מבחינת אותיות מחשבותיו

וְבָהוֹן אֶתְפָּסִיאת מִבְּנֵי נֶשְׂאָ וְאֵנֶתְ הוּא דְקָשִׁיר לֹון וּמִיַּחַד לֹון וּבְנֵין דְּאֵנֶת מְלִנֹון כָּל מְאֵן דְּאֶפְרִישׁ חַד מִחֲבָרִיה מְאֵלִין עֶשֶׂר סְפִירָן אֶתְחַשֵּׁב לִיה כְּאֵלוֹ אֶפְרִישׁ בְּךָ • וְאֵלִין עֶשֶׂר סְפִירָן אֲנֹון אֲזֵלִין

כסדרן

דע"י מאמרות²⁶, וכמובן לנו מתוך ענין הנבואה דכתיב²⁸ וביד הנביאים אדמה כו', ולא בא למשה ג"כ רק בבחינת הדיבור, כמ"ש²⁹ וישמע את הקול מדבר אליו כו', קול ממש בבחינת גילוי אור, כמשל קול הדיבור באדם שהוא מורגש לזולתו, משא"כ אותיות מחשבתו לא תושג בהרגשה לזולתו, ולפי שהנבואה היתה צריכה לבא לבחי' גילוי לנביאים, ע"כ באה בבחי' הדיבור ולא בבחינת המחשבה העליונה, לפי שלא היתה מורגשת להם כלל בהשגה וראיה כו', וד"ל, וכמ"כ על ידי

בחי' הדיבור דוקא היה צריך להיות התהוות יש בגילוי כו'. והנה, מכ"ז יובן הענין גם במדריגה שלמעלה מן בחינת המחשבה עליונה, שהן המדות, וכן למעלה מן המדות, והוא חו"ב וכתר כו', ודרך כלל הן הנה ד' העולמות אצי' בריאה יצי' עשי', כידוע³⁰ דאבא מקנן באצי' ואימא בכריאה וז"א ביצי' כו', וד"ל.

וזהו הללוהו כרוב גדלו³¹, ולכאורה אינו מובן דהל"ל כגודל גדלו, מהו כרוב גדלו. אך הענין הוא, דבחי' ההשפעה וההתפשטות האור כענין בחי' האצילות הנ"ל נק' בשם גדולה, שכל ענין גדולה הוא בחי' ההתפשטות³², והוא כאשר ירד האור להתפשט לאורך ורוחב למטה כו', ושרש ענין הגדולה הוא בחינת אור החסד³², וכמ"ש³³ כי אמרתי עולם חסד יבנה, שעיקר סיבת בנין העולם הוא ע"י החסד שהוא הגדולה כו'. אך, אם היה אופן ההשתלשלות רק אחד מן המאציל, אם אור חכמה או מדות וכה"ג, לא הי' נק' גדול, רק בענין ואופן אחד, אבל מאחר שיש ריבוא רבבות אופני ההשפעה מעילה לעילה, ודרך כלל הוא ד' עולמות אבי"ע, ופרטיהן י"ס בכל עולם לפי ערכו, ובי"ס יש פרטים רבים עד אין קץ כידוע וכנ"ל, א"כ יש ריבוא רבבות מיני גדולה והתפשטות, כהיינו מה שנתפשט ונמשך בחינת גדולה והתפשטות, דהיינו מה שנתפשט ונמשך אותו העולם בפרט. כמו ע"ד דוגמא הנה בעולם העשיה האחרון נקרא גדולה עד שנמשך ונתפשט חיות ומלאכים דעשיה, שהן בבחי' גדלות וריבוי, כמו שידוע³⁴ שמספר

ית' שנק'²² עלמין סתימין, ואותיות דיבוריו נק' עלמין דאתגליין כידוע²², אבל אין המח' והדיבור של מעלה בחי' מציאות נפרד ח"ו כמחשבה ודיבור שלנו²³, שא"כ²⁴ לא היו מתהווים חיות עולמות מהם²⁵ שנק' עלמין סתימין ואתגליין²⁶, כמו שלא מתהווה כלום ממחשבות ודיבורים שלנו, אלא הם בחי' אלהות ממש. רק שהן בבחי' ההשתלשלות והירידה היותר אחרון מאור הא"ס, אבל בהם היה כל עיקר בנין העולמות, שהרי נאמר²⁷ בעשרה מאמרות ויאמר אלקים וכו' ויהי כן, שנתהווה כך מאין ליש על ידי הדיבור, ומן המחשבה של אותו המאמר לא היה ההתהוות בבחי' גילוי יש ממש הנקרא עלמא דאתגלייא, אלא היה התהוות עלמין סתימין שלמעלה מהתהוות זו

(18) פוט, "יגדל" – ע"פ פירוש המשניות להרמב"ם סנהדרין פרק חלק היסוד השלישי.
 (19) ע"פ איוב יט, כו.
 (20) ישע"י נה, ח.
 (21) ראה תו"א יתרו סז, ד. תו"ח יתרו רנה, ב.
 (22) לשון עלמין סתימין ועלמין דאתגליין – ראה תקו"ז בהקדמה (יז, א). ובענין מה שהם אותיות מחשבתו ודיבורו של הקב"ה – ראה תו"א שמות ג, א. יתרו סט, ד. ע"א, א. מאמרי אדה"ז אתהלך לאזניא ע' קצג. ריז. תקס"ג ח"ב ע' תשצה. תקס"ז ע' רלא. ס"ע רלד. ס"ע תטו. תק"ע ע' קמו. ועוד. וראה הנסמן לקמן הערה 26 (שממחשבתו ודיבורו של הקב"ה נתהוו עלמין סתימין ועלמין דאתגליין). וראה תו"א יתרו שם: "שיש למעלה כביכול בחי' מחשבה ובחי' דבור, דהיינו שבחי' מחשבה נק' עלמין סתימין, ר"ל האור והחיות המחיה את עלמין סתימין נק' מחשבה עליונה". וראה לעיל צז, סע"ד (שמחור"ד נק' עלדא"כ ועלדא"ג). וש"נ.
 (23) ראה תניא סש"ב פכ"א (כו, ב). לקו"ת צו ית, א-ב. סה"מ תרס"ה ס"ע ככט ואילך. תער"ב ע' קפח¹¹. עטר"ת ס"ע לח ואילך. ועוד.
 (24) להעיר מסה"מ תרס"ד ע' זח. תרס"ה ס"ע קל. רלז. עטר"ת ע' לט. ועוד.
 (25) ראה בענין ההתהוות מהמחשבה (נוסף לנסמן בהערה הבאה בענין שמהמח' נתהוו עלמין סתימין) – זח"ב כ, א. רעו, סע"ב. לקו"ת ואתחנן ב, ב. שה"ש יז, ג-ד. סה"מ תרנ"ז ס"ע לא ואילך. המשך תרס"ו ע' רסו. שז. וש"נ. סה"מ תרע"ח ע' קלד. ועוד. וראה לקמן תא, א.
 (26) ראה תניא שעהיהו"א פ"א (פת, ב). תו"א יתרו סט, ד. לקו"ת בחוקותי מו, ב. בלוק ג, ג. שבת שובה סו, ב. יוה"כ סט, א-ב. סה"מ תקס"ג ח"ב ע' תרא. תקס"ט ע' רא. לקמן שנט, א. דרמ"צ ל, א. קא, ב. קלג, א. לקו"ש ח"ט ע' 221. ח"א ע' 84. חט"ז ע' 484. ועוד. וראה הנסמן בהערה 22. וראה גם זח"א לב, א.
 (27) בראשית א, ג ואילך.

(28) הושע יב, יא.
 (29) נשא ז, פט.
 (30) ראה לעיל קו, סע"ד. וש"נ.
 (31) תהלים קנ, ב. וראה לקו"ת נצבים מד, ד. ר"ה נט, ג. סה"מ תקס"ב ח"ב ע' תקכו. לעיל קיד, סע"ד ואילך. לקמן שלח, א. מאמרי אדה"א דברים ח"ג ע' תשעה. נ"ד ע' מו.
 (32) ראה לעיל ע"א, א. וש"נ.
 (33) תהלים פט, ג.
 (34) ראה פסחים צד, רע"ב. חגיגה יג, א.

לומר שיש להן ערך עמו. וכמו שבמספר עיקר הטעם שיש ערך למספר א' עם הריבוא, הוא לפי שמציאות מספר הריבוא בא מצירוף חלקים קטנים של מספר א' א' כו' וכידוע, וד"ל. ועד"ז יובן ג"כ למעלה בהשתלשלות ד' עולמות אבי"ע, מאחר שנמשלים לשכל ומדות באדם, הרי בהכרח שיש לכאו"א ערך עם שלמעלה הימנו בהשתלשלות, וכנ"ל הטעם שנק' השתלשלות כמשל השלשלת כו'.

וגם הנה אנו רואים שיש ערך לרוחניות עם הגשמיות⁴⁰,

שהרי התלבשות הכחות הרוחניות באברי הגוף הגשמי יש להם ערך וע"ז ממש⁴¹. כמו שאנו רואים כח השכל אשר משכנו בכלי המוח בג' חללי גלגלתא⁴², והן ג' מוחין חב"ד, מוח הזכרון כו', כאשר יתקלקל כלי מוח א' מג' המוחין הנה יתקלקל אותו הכח השכלי דוקא המיוחד לאותו המוח, כמו כח הזכרון למוח הימני, וכמבואר בספרי הרפואה, מפני שיש השתוות וערך קצת מן הרוחניות לגשמיות עד שזה מתפעל מזה. וגם הנה אנו רואים כדוגמא זו שיש ערך לרוחניות עם הגשמיות, מה שיוכל האדם להלביש השכל הרוחני בפעולה גשמית במעשה הכתב בדיו, שהרי היד היא הכותבת כל פרטי אופני השכל המושג לו במוחו בשעה שהוא כותב אותו השכל על הנייר, וא"כ הרי כל עמקות הסברא תוכל להתלבש ממש בפעולה וציוור גשמי ביד הכותבת שאינו ממהות שכל כלל, וכמו סברת שכל עמוק בתוספות ורא"ש וש"פ⁴³, שכל עומק סברת הפוסק הוא נתלבש בתיבות הללו הנכתבים שם בדקדוק גדול כו', אין זה כ"א שיש להשכל הוא ערך ושייכות בהתלבשות זו במעשה הכתב⁴⁴ (וכנראה בחוש שאדם ירמוז באצבעותיו

ת"ק שנה יש מהלך מרקייע לרקייע כו', וזהו אופן הגדולה שבערך העשייה, מפני שזהו רק ערך בחינת חסד דעשייה, ובעולם היצי' גדולה והתפשטות דשם הוא באופן יותר נעלה במדריגה, ועד"ז עד רום המעלות, ונמצא יש רבבות מדריגות באופני הגדולה, מכתר לשכל ומשכל למדות שבכל עולם שבד' עולמות אבי"ע כנ"ל, וזהו הללוהו כרוב גדלו, פירוש, בבחינת הריבוי של גדולה, לפי שגדולתו ית' אין מספר בבחינת הריבוי לפי ערך כל עולם ועולם, אבל כגודל גדלו היה משמע גדולה אחת בלבד כו'. וע"ד כלל, התפשטות התהוות השגת משה בבחינת אור אבא דאצילות נקרא גדולה, וגם התהוות גוף שיהיה מהלך ת"ק שנה נקרא גדולה, זה במעלה היותר עליונה וזה במעלה היותר תחתונה, מפני ריבוי ההשתלשלות שיש מהתחלת האצילות עד סוף העשייה, כמבואר הכל בספר ע"ח, בהתחלתו שמדבר בשרש האצילות³⁵, עד סופו שמדבר בעולם העשייה השפל, עד גלגל הירח שאנו בו, עיין שם כו', וד"ל.

בלבד כו'. וע"ד כלל, התפשטות התהוות השגת משה בבחינת אור אבא דאצילות נקרא גדולה, וגם התהוות גוף שיהיה מהלך ת"ק שנה נקרא גדולה, זה במעלה היותר עליונה וזה במעלה היותר תחתונה, מפני ריבוי ההשתלשלות שיש מהתחלת האצילות עד סוף העשייה, כמבואר הכל בספר ע"ח, בהתחלתו שמדבר בשרש האצילות³⁵, עד סופו שמדבר בעולם העשייה השפל, עד גלגל הירח שאנו בו, עיין שם כו', וד"ל.

והנה³⁶, כל זה הסדר של ההשתלשלות המובן למעלה ממשל מחשבה ושכל ומדות באדם למטה, הנה אנו רואים שיש להם ערך זה לזה, דהיינו שהשכל יש לו ערך עם המדות, והמדות עם המחשבה וכו'. ופי' וענין ערך ידוע³⁷ ע"ד הכתוב בתורה³⁸ ערכך כסף חמשת שקלים כו', והיה ערכך כו'³⁹, שהענין הוא שמעריכין ערך בכסף לפי מספר השנים כו', וכן במספר הכסף עצמו יש ענין הערך כמו שיש ערך למספר עצמו, כי כמו שהמספר של א' הוא החצי מן מספר הב', כן מספר הב' החצי ממספר הד', וא"כ יש ערך למספר הא' עם מספר הב', שכמו שזה חצי זה חצי, והגם שזה גדול מזה מ"מ יש להם ערך, וא"כ גם לחצי ריבוא יש ערך עם מספר הא', רק שלפי ערך של גודל המספר כן הוא ערך החצי כו'. ועד"ז יובן בכל ענין ערך בכל הדברים המסתעפים זה מזה, כמו המדות מן השכל, אף על פי שהן קטנים מן השכל במדריגה מ"מ יש להם בחי' ערך עמו, וכן המחשבה עם המדות יש לה ערך עם המדות, ע"ד הנ"ל במספר, מאחר שהמדות נתהוו מן השכל בהכרח

יסקב, כו)

40) כ"ה גם בהנחה שבלקו"ת שם (יב, סע"א ואילך). וראה מש"כ באוה"ת ואתחנן (ע' ב"ה) שבהערה 1, על התיבות בלקו"ת שם שגשמיות לגבי רוחניות יש ערך, וז"ל: „עם היותו ריחוק היותר גדול יותר הרבה מריחוק העלול מהעילה ברוחניות עצמו לאין שיעור, וכמ"ש במ"א באריכות, וז"ש אף עשיתיו, הפסיק באף בין יצי' לעשי', משא"כ בין יצירה לבריאה, עכ"ז לא שייך לומר אין ערוך כלל גשמיות לגבי רוחניות". עכ"ל. וראה מש"כ בזה באוה"ת לך תשיח, א. תשיט, ב בשוה"ג. הגהות לד"ה פ"א שבתרא תרנ"ח ע' קב"ק (הל' באוה"ת שם נעתק לעיל ריט. ב בהערה). 41) ראה סה"מ תק"ע ע' רטו-רטו. מאמרי אדה"א במדבר ח"א ס"ע קפג ואילך. דברים ח"ב ע' תנו"תנו. סה"מ תרנ"ו ע' שנג ואילך. המשך תרס"ו ע' שסה ואילך. תעריב ח"א ע' ג ואילך. ועוד.

42) ראה לעיל ת, סע"ג. וש"נ.

43) - ושאר פוסקים.

44) ראה לקו"ת נצבים מט, א. שה"ש מב, ג. סה"מ תקס"ב ח"ב ע' ש. תקס"ח ח"א ע' שעה. תקס"ט ע' קלח. תק"ע ע' יג. אמ"ב קלא, ג. מאמרי אדה"א דברים ח"ג ע' תתנן. ועוד. וראה גם מש"כ בזה בסה"מ תקס"ה ח"א ס"ע תפו. תקס"ח ח"א ע' קטו. מאמרי אדה"א קונטרסים ע' תקלד. המשך תעריב ח"א ע' ג. ח"ב ע' תתמח. ועוד.

35) בהנחה שבלקו"ת שם (יב, א): „מראשיתו ועד סופו, שתחלת דבריו ביאור צמצום א"ס, וסוף דבריו בדף האחרון בריאת שמים וארץ, ומתחלת הצמצום עד שנעשה שמים וארץ הוא כל ההשתלשלות שבע"ח".

36) בהבא לקמן (עד פיסקא: ובכל הנ"ל) - ראה אוה"ת שמע"צ ע' בתקלה. סידור ס"ע שסא ואילך. וראה גם לקו"ת שה"ש מב, ג.

37) ראה תניא סש"ב פמ"ח (ס, ב). מאמרי אדה"א ענינים ח"א ע' נט. וש"נ.

38) קרח יח, טז (בשינוי).

39) בחוקתי כו, ג"ז.

השתלשלות מבחינת עצמותו, עד שיתכן לומר בו ענין תפיסא, אלא הוא רק מבחינת שם ומל' בלבד, כמארז"ל⁵¹ קודם שנבה"ע היה הוא ושמו בלבד, פ"י שמו הוא בחי' מל' דא"ס⁵² (ובגילוי⁵³ רצון הוא, לפי שזהו ענין אשר עלה ברצונו להאציל כו'⁵⁴), ולכך גם לאחר ההשתלשלות הוא כמו לפני ההשתלשלות, כמ"ש⁴⁷ אני ה' לא שניתי כלל, מפני שאינו נתפס כלל בהם. וע"ד הידוע שהוא בבחי' סוכ"ע, שאין לפניו מעלה ומטה כלל, וכחשיכה כאורה כו'⁵⁵, קטן וגדול שם⁵⁶ שוין כידוע, והוא מאחר שאינו

**וְכַפָּה גּוֹפִין תְּקִינַת לִוְן דְּאַתְקָרְיָא גּוֹפִין
לְגַבֵּי לְבוּשֵׁין דְּמַכְסֵין עֲלֵיהוֹן וְאַתְקָרְיָא
בְּתַקְוִנָּא דָּא חֲסֵד דְּרוּעָא יְמִינָא גְבוּרָה
דְּרוּעָא שְׂמַאלָא • תְּפִאָרַת גּוֹפָא נְצַח
וְהוּד תְּרִין שׁוֹקִין יְסוּד סִימָא דְּגוֹפָא**

אות

נתפס בבחינת תפיסא והלבשה כמו בהתלבשות ההשתלשלות מעילה לעילה כו' כנ"ל. וזהו שאמר אתה הוא חד ולא בחושבן, פ"י, לא בחושבן י"ס שבכלל ובפרט בכל ההשתלשלות, שיש להן ערך זע"ז כמשל המספר, אבל אתה, פ"י עצמות המאציל, הוא חד, בבחינת אחדות פשוטה בתכלית, עד שאינו בבחינת ערך כלל עם חושבן ההשתלשלות, וזהו ולא בחושבן, וכ"ז מפני שאינו בגדר תפיסה והלבשה כהלבשת הרוחניות בגשמיות הנ"ל, וד"ל.

ובכל הנ"ל יובן ביאור פ' ראשונה דק"ש בכלל ובפרט. דהנה, ביאור ענין אחד שבפסוק ראשון⁵⁷, הוא כענין הנ"ל בפ"י אתה הוא חד ולא בחושבן כו'. ומה שאמר אח"כ⁵⁸ ואהבת את ה' אלקיך כו', יובן ע"פ הקדמה בתחלה להבין ענין ה' מדריגות שיש בנפש בפרט⁵⁹, והן הנק' נ"ר נח"י⁶⁰. ויובן זה עד"מ⁶¹, דהנה יש מיני התפעלות רבות בנפש שאינם רק מבחי' חיצוניות ההארה בנפש, ויוכל

לאיזה דבר שמכוין בשכלו, אם כך ינענע האצבעות כך, ואם יכוין באופן אחר ינענע אותן באופן אחר, והכל לפי אופן המכוון בשכלו כן ירמוז ויפעול התנועה באצבעות היד, הרי בהכרח שיש למהות השכל ממש ערך ושייכות עם היד הגשמית במעשה הפעולה הגשמית כו'⁴⁵), והוא לפי שיש ערך לרוחניות עם הגשמיות בכל הדברים שמלוּבש הרוחניות בגשמיות כו'. ועד"ז יובן למעלה, שבכל ההשתלשלות בפרט מעילה לעילה בד' עולמות דאבי"ע משכל למדות וכיוצא, יש להן ערך זע"ז בהתלבשותם

יסקב, ג

זה בזה, הגם שזה עליון וזה תחתון כו', והגם שמפני רוב ההשתלשלות מעילה לעילה נסתעף עד שיוכל להיות מציאות עולם הגשמי הזה, עכ"ז יש לזה העולם שייכות וערך גם עם עולם היותר עליון מכל, והוא מאחר שיש ערך בכל ההשתלשלות בפרט כו', וכנ"ל בענין הללויה כרב גדלו כו', א"כ יש שייכות וערך גם לחכמה דאצילות עם בחי' התחתונה דגלגל הירח כו' בדרך כלל ג"כ, וד"ל.

וזהו פ"י המאמר² אתה הוא חד ולא בחושבן כו', כלומר, לא כמו שיש ערך בין רוחניות עם הגשמיות בפרט ובכלל כנ"ל בכל חלקי ההשתלשלות דאבי"ע כו', אבל אין ערוך לו ית' כלל עם כללות ההשתלשלות דאבי"ע, ולא נאמר שכמו שהפרש בין רוחניות עם הגשמיות כך ענין הפרש בין רוחניות עם אור המאציל, עד שיהיה לפ"ז גם הרוחניות בבחי' ערך עם המאציל, אלא אין ערוך כלל לרוחניות עם המאציל⁴⁶, וכמ"ש⁴⁷ אני ה' לא שניתי, פ"י, בלי שום שינוי כלל בין קודם ההשתלשלות לאחר ההשתלשלות, וכמו שאנו אומרים⁴⁸ אתה הוא קודם שנבה"ע ואחר שנברא כו'. והענין הוא⁴⁹, לפי שהוא ית' איננו מותפס בבחינת הלבשה כלל בהשתלשלות, שאם היה לו בחינת תפיסא והלבשה הרי היה שינוי כו', אלא כמאמר⁵⁰ דאיהו תפיס בכולהו עלמין ולית מאן דתפיס ביה כו', פ"י, לפי שאין ההארה ממנו הראשונה שלפני

51 פרקי דר"א פ"ג. וראה לעיל עב, ד. וש"נ.

52 ראה לעיל שם. וש"נ.

53 ובגילוי רצון: כ"ה בדפוסים. אבל בכת"י 2218: "ובחי' רצונו". ואילו בסה"מ תקס"ה שבהערה 1 (ע' תרצט) נדפס: "ובגי' (= ובגימטריא) רצון". וראה המבואר בכ"מ ששמו בגימטריא רצון: שער הפסוקים האריז"ל פ' יתרו ס"ב. פע"ח שער הק"ש ספכ"ח. לקו"ת פקודי ז, ד. בהר מג, א. פינחס עז, ג. מסעי צא, ד. ר"ה נט, ד. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקמג. המשך תרס"ז ס"ע רכד. וש"נ. ועוד.

54 ראה הנסמן בהערה הקודמת. וראה ספר הערכים ערך אוא"ס (ה) ס"ט (כרך ד ע' תפב ואילך). וש"נ.

55 תהלים קלט, יב (בשינוי).

56 ע"פ איוב ג, יט.

57 ואתחנן ו, ד.

58 שם, ה.

59 ראה ב"ר יד, ט. דב"ר ב, לו. זח"ב קנת, ב. זח"א פא, א. רו, א. שער הגלגולים בתחלתו. ע"ח שער ד פ"א. שער ו ספ"ב. פ"ה. שער כ פ"ה ואילך. שער לט דרוש ד. שער מב רפ"א. פ"ב. שער מד פ"ב. ובכ"מ.

60 = נפש רוח נשמה חי' יחידה.

61 בהבא לקמן (בפיסקא זו) — ראה מאמרי אדה"ז נביאים ס"ע קצה ואילך.

תקס"ד ע' קנא-קנב.

45 ראה סה"מ תקס"ב, תקס"ח, תקס"ט ותק"ע שם. תו"ח נח סג, א. וארא נו, א. אמ"ב שם. המשך תרס"ו ע' תקיט.

46 ראה גם הנסמן לעיל רא, ד בענין מה שיותר משאי"ע עשי' לגבי אצ"י אין ערוך אצ"י לגבי המאציל.

47 מלאכי ג, ו.

48 בתפלת השחר (ע"פ נוסח הרמב"ם. ובנוסח אדה"ז: אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא כו').

49 ראה תניא ס"ב פ"כ (כה, ב ואילך). שעהיוה"א פ"ז (פב, ב). תו"א וישלח כה, ג. וישב כט, ב. מקץ לו, א. משפטים עז, ד. עט, ב. ויקהל פז, א. לקו"ת אמור לא, א ואילך. ואתחנן ד, ב. תצא לד, ד. ר"ה נח, ג. סא, א. שה"ש יד, ג"ד. לעיל כג, א. עט, רע"ב ואילך. המשך תרס"ו ע' קטז. רכב. תרח"תרט. תשח. ובכ"מ.

50 ראה זח"ג רכה, א.

כלל זולת ענין האהבה, וזהו כמ"ש⁶⁵ מי לי בשמים כו' כלה שארי כו'. וזהו הנקר' כנ"י, דהיינו כנסת ישראל דלעילא כמ"ש בזהר⁶⁶, והענין הוא בחי' נקודת הלב שבה שוכן בחי' ישראל דלעילא⁶⁷, היינו בחי' יחיד חי העולמים⁶⁸, שלכך נק' יחידה כו', וכמ"ש במ"א⁶⁹, ובלתי אהבה זו שנוגעת בבחינת יחידה לא יוכל להתקשר בבחי' יחיד כו', ואז נקר' כנ"י לבי, כמ"ש⁷⁰ לך אמר לבי כו', וד"ל.

וזהו שארז"ל⁷¹ המאריך באחד מאריכין ימיו ושנותיו, פירוש ענין אריכות הימים⁷²,

[קסב, א]

להיות ידוע דהמדות נק' ימים בכלל⁷³, ובפרט נקרא מדת האהבה בשם יום, כמ"ש⁷⁴ יומם יצוה ה' חסדו, וידוע⁷⁵ שהחסד הוא האהבה, ואריכות האהבה הוא ענין אהבה רבה הנ"ל שנוגעת בבחי' יחידה שבנפש, שבהיותה למעלה מן השכל ע"כ אין לה שיעור באורך התפשטותה כו'. וזהו פ"י מאריכין ימיו, וכן ענין אורך ימים אשביעהו כו'⁷⁶, והוא הנק' ג"כ בלשון רז"ל⁷⁷ יום שכולו ארוך, והוא בבחינת הכתר, שנקרא יחידה למטה, וכמים הפנים⁷⁸ מעוררים למעלה מבחי' יחיד כנ"ל, והוא בחינת ארך אפים כו'⁷⁹. וזהו המאריך באחד, מבחינת אריכות דאחד, דהיינו⁸⁰ בחי' א"א, שהוא שורש ז"א דאצילות שנקרא אחד סתם כידוע⁸¹, וד"ל.

(65) תהלים עג, כה.

(66) הלשון "ישראל דלעילא" נמצא בכ"מ בזהר (זח"א כו, ב. זח"ב ה, א. יז, סע"א. ועוד). וראה זח"ג ד, ב: "ישראל דלעילא סליק לעילא, כנסת ישראל נחיתת לתתא".

(67) ראה תו"א תצוה פד, ב"ג. מאמרי אדה"ז נביאים ע' כה. וראה גם לקו"ת במדבר ט, ד.

(68) ברכת ברוך שאמר.

(69) ראה לקו"ת פ' ראה כה, א. לא, ד. מאמרי אדה"ז אתהלך לאזניא ע' קסט. תקע"ע ע' קצב. תקע"ג ע' יג. ועוד.

(70) תהלים כו, ח.

(71) ברכות יג, ב.

(72) ראה סה"מ תקס"ג ח"א ע' קעד. ס"ע שפט ואילך. ועוד. וראה ספר הערכים ערך אחד – כל המאריך באחד ס"ג סק"א ח"א (כרך ח ע' שעט ואילך). וש"נ.

(73) ראה לקמן רסט, א. וש"נ. וראה המבואר בכ"מ (ראה ספר הערכים שם ח"ב – ע' שפב ואילך. וש"נ) שענין מאריכין ימיו הו"ע האריכות בכל המדות, ולא רק באהבה.

(74) תהלים מב, ט. וראה לקמן שמו, סע"ג. וש"נ.

(75) ראה לעיל קיט, א. וש"נ.

(76) תהלים צא, טו.

(77) קידושין לט, ב. חולין קמב, א.

(78) ע"פ משלי כו, יט.

(79) תשא לד, ו. שלח יד, ית. ועוד.

(80) ראה ביאורה"ז צא, ג. ספר הערכים שם ס"א לפני סק"א (ע' שסב). וש"נ.

(81) ראה סה"מ תקס"ג ח"א ע' קמ. ח"ב ע' תשיד. תקס"ו ח"ב ע' תק. תקס"ח ח"א ע' רפה. ס"ע תקסו. ח"ב ע' תריד. תקע"ע ע' כג. ביאורה"ז נט, ב. גא, א. אוה"ת נח תתרטו, ב. ויחי תתקצח, א. בחוקותי ע' תרמד. דרושים לפסח ע' תשעח. חוקת

להיות היפוך הדבר מיד, כי לא נגע הענין אליו כ"כ עד שתהיה הנפש קשורה בו בבלתי נטייה כלל ממנו, כמו גם שיחשוק האדם לשמוע בשורות ענינים רבים אם לטוב כו' יתפעל מאוד מהם, עכ"ז הנה יוכל להטות לבבו מהם שלא ישמעם כלל, כי לא נגע הענין אל עצמותו כ"כ, מאחר שהן ענינים זרים שאינם בעצמותו כלל. ויש התפעלות הנפש יותר מזה, והוא בענינים שנוגעים בעצמותו, כמו עניני מו"מ⁶², שבהם לא יהיה דבר והיפוכו כ"כ, כי יתפעל יותר מפני שנוגעת לו יותר, ולא יטה לבבו

להתהפך בדבר, עד שיהיה לו דקדוק במוחו ולבבו שיהיה המעשה כך ולא כך, משא"כ בענינים שאינם שלו לא איכפת לו כלל אם היה המעשה כך או כך כו'. ועכ"ז עדיין גם התפעלות הזאת בענינים שלו במו"מ וכיוצא, אינה נטועה בנפש בבחי' עצמיות כ"כ עד שלא יהי' ענין נטיי' ממנה כלל, כי הרי אנו רואים שיוכל לפנות מעסקיו לגמרי וכיוצא. ויש יותר התפעלות מזו, עד שלא יהא לו נטייה ממנה, ולא יסבול כלל היפוכו כו', והוא ענין התקשרות נפשו בנפש בניו ובני ביתו וכיוצא, שלא יוכל לנטות ממנה בשום אופן כו'. ועכ"ז גם זאת ההתפעלות עדיין אינה נטועה בנפש בבחי' עצמות הנפש כל כך, שהרי יוכל לפנות מחשבתו ברגע גם מצער בניו כו' וכיוצא, וא"כ לא נגע הדבר בלבו כ"כ עד שלא תהא שום נטיי' כלל ממנו כו', אבל התפעלות המגעת בעצמות הנפש ממש הוא הנקרא בחי' יחידה שבנפש, והוא ע"ד שאנו רואים כאשר יהיה ענין רע לאדם שנוגע לעצמותו ממש, כמו שנידון להריגה וכיוצא, שנוגע הדבר לכל עצמות שלו, והוא הנק' נקודת הלב, שבו שוכן בחי' יחידה שבנפש, מפני שבה אין שום נטיי' כלל וכלל זולת אותו הענין שנגע ללבבו, ולכך נקראת יחידה⁶³, ענין יחידות דבר אחד בבלתי נטיי' להיפוכו כלל וכלל כו', וד"ל. ועד"ז יובן גם פרטי מדריגות נרנח"י שבנפש ע"ד הנ"ל בכמה מיני התפעלות שונות שיש בנפש, וכל מה שיש מיצוי הנפש ביותר הוא מדריגה היותר עליונה בה' מדריגות הללו נרנח"י כו', וד"ל. וזהו ואהבת את ה' אלקיך⁶⁴, פ"י, בהתפעלות עצמיות הנפש ממש, שנוגע לבחינת נקודת הלב שלמעלה מן השכל, והוא הנקרא בחי' יחידה שבנפש כנ"ל, וזאת האהבה נק' אה"ר כידוע, אשר מים רבים לא יוכלו לכבותה⁶⁴, מפני שאין בה שום נטיי'

(62) להעיר מתניא שש"ב פל"ז (מת, ב).

(63) ראה מאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ס"ע שלו. נביאים שם. תקס"ד שם. תו"ח בשלח רב, א. מאמרי אדה"א דברים ח"ב ע' תרמה. סה"מ תרנ"ה ס"ע קעז. עטר"ת ע' תנו.

(64) ע"פ שה"ש ח, ז. וראה תו"א נח ח, ג ואילך. תולדות ית, ב ואילך. ועוד.

והנה⁸², לפי משמעות זה המאמר, אין אהבה רבה הנ"ל באה אלא כאשר בתחלה יאריך באחד אז מאריכין ימיו כו', והוא להתבונן באריכות דאחד איך שהוא חד ולא בחושבן כנ"ל, וכיוצא בזה, ולפ"ז צריך לזה עסק גדול בתפילה בהתבוננות רבות⁸³, ויגיעה רבה היא. ולכאורה אנו מוצאים בתנאים ואמוראים שלא היו מאריכין כ"כ בתפילה, כמשמעות כמה מאמרים בגמרא, וכמשמעות כמה עובדות שהיו מקצרין בתפילה בשביל ת"ת, כמאמר⁸⁴ מניחין חיי עולם כו', וכן בעובדא דר' חייא בירו⁸⁵ שאמר

מַלְכוּת וְעֲלִיָּה אֶתְמַר מִנִּיד מִרְאֲשִׁית
אֲחֵרִית וְאִיהוּ קַרְקַפְתָּא דְתַפְלִין מְלָנֵנוּ
אִיהוּ שֵׁם מַה כֹּה יוֹדֵר ה"א וְאִי ה"א דְאִיהוּ
אֲרַח אֲצִילוֹת וְאִיהוּ שְׁקִי דְאֵילָנָא
בְּדְרוֹעֵי וְעֲנַפֵּי כְּמִיָּא דְאֲשְׁקִי לְאֵילָנָא

ואתרבי

על בחינת יחידה שנקרא חד קטירא⁸² בבלתי נטיי כלל וכנ"ל, וד"ל. וע"כ לא היו צריכים להאריך בתפילה כ"כ, כי כמעט רגע באו לתכלית ההתקשרות דאריכות ימים הנ"ל בבחי' אה"ר הנ"ל. אבל נשמות הנמוכות, שאור האלקי רחוק מהם, מפני שירדו למטה אחר כמה צמצומים רבים כו', צריכים להאריך יותר בהתבוננות, וגם מפני גשמיות חומריות גופם, שרחוקים מערך בחינת הרוחניות כו', וד"ל.

ויובן זה עד"מ שצריכים להסביר לתינוק קטן איזה ענין

מיומא לא איכוונת כו', וכרב יהודה הוה מצלי מתלתין יומין כו'⁸⁶, וכיוצא, וזה פלא לכאורה. אך הענין הוא⁸⁷, לפי שהיה שרש נשמותיהם גבוה מאד נעלה ממדריגות נשמות שלנו, והיינו שהיה שרשם מבחי' האצילות ממש קודם שנתלבש בלבוש הצמצום בבחינת הפירוד, וע"כ נקראו בשם אחים וריעים להקדוש ב"ה, כמ"ש⁸⁸ למען אחי וריעי כו', וכמ"ש במ"א⁸⁹, ולהיות כן היה גם גופם החומרי זך מאד מחומריות עולם הזה השפל, וע"כ, מיד שעלה במחשבתם התבוננות מאור האין סוף וכללות ההשתלשלות, איך שהוא אחד פשוט כו', היה נתפס בלבם בבחינת יחידה שבנפש תיכף ומיד, ובלא שום נטייה כלל וכלל חוץ מהתקשרות זו, לפי שהתקשרותם נפלאה מאד, כי בבחינת העצמיות היה להם אור האלקי מצד שרש נשמתם. ויובן זה ממאמר רשב"י שאמר⁹⁰ בחד קטירא אתקטרנא, רצונו בזה⁹¹, שפעם אחת בלבד נתקשר בקשר א', אבל הוא קשר אמיץ וחזק בלתי ינתק לעולם, והוא להורות

הלכה בגמרא, כמו שנים אוחזים⁹³ וכיוצא, שלפי שאתו התינוק הורגל בקטנות עניניו, לא יוכל להכיל ענין ההלכה, כי רחוק הוא ממנה במהות ואיכות, כי אינו בקי בהויות עולם ובטיב הלכותיהן כו', וצריך להסביר לו אותה במשלים ומליצות לפי אופני עניניו שרגיל בהם תמיד כו' עד שיביין אותה. ועד"ז ג"כ בכל התבוננות הנפש שהיא במדריגה התחתונה מאור פני מלך חיים⁹⁴, ע"כ צריכים לאריכות גדול ויגיעה רבה. וכל שהוא קרוב יותר לימות המשיח, שהנשמות נמוכות יותר, ונקרא אז עקבות משיחא⁹⁵, צריכים לאריכות יותר, ועליהם אמר דוד ע"ה⁹⁶ נר לרגלי דבריך, פי' לרגלי, לאותן הנשמות הנמוכות, שהן בבחי' העקבים לדוד מלכא, כללות בחינת מלכות כו'⁹⁷, גם כן יאירו דבריך דבפסוק ראשון דק"ש, שיהיו גם הם מתפעלים באהבה רבה ע"י שיאריכו באחד כנ"ל. וזהו אמיתת הענין שעכשיו בזמן הגלות צריך לאריכות התפילה ביותר⁹⁸, ולכך הוסדה באריכות מאד, כמו שתים לפנייה⁹⁹ ברכת יוצר כו' שניתקנה אח"כ, אבל מתחילה ק"ש דאורייתא פסוק ראשון בלבד¹⁰⁰, ואח"כ ניתקן עוד פסוד"ז ולפניהם עד ב"ש, והכל מטעם הנ"ל. ולכך נזכר בכל הפסוקים הללו דפסוקי דזמרה ושתים לפנייה הכל מענין גדולת א"ס ב"ה, ואיך שהמלאכים משבחים ומפארים את

ע' תסג. בלק ע' תתקפח. ועוד. וראה גם (שאותיות א"ח דאחד הם בבחי' ז"א) לעיל קכה, א. ושי"נ.

(82) בהבא לקמן (בפיסקא 10) – ראה המובא מכאן בסה"מ תרכ"ז ע' מג בשו"ג. תרל"ט ח"א ע' קסו. ח"ב ע' שפו. וראה הנסמן לקמן הערה 87.

(83) המשמעות כאן ובהמשך הענין, שגם ההתבוננות בפסוד"ז וברכות ק"ש היא בכלל, המאריך באחד"ו. וכן מפורש בהנחה שבלקו"ת שם (יב, ב) ובכ"מ (ראה ספר הערכים שם ס"א סוסק"א – ע' שסד. ושי"נ).

(84) שבת י, א.

(85) ראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד.

(86) ראה ר"ה לה, א.

(87) ראה (נוסף להנ"ל הערה 82) תניא קו"א ד"ה הנה לא טובה השמועה (קסב, א"ב). לקו"ת בהעלותך לב, א. חוקת סב, א. תצא לת, ב. האונינו עז, ד. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תסז. מארו"ל ע' נו. תקס"ג ח"ב ע' תשכב. – אבל בחלק מהנ"ל הביאור הוא באו"א קצת.

(88) תהלים קכב, ח.

(89) ראה לעיל ע, א. ושי"נ.

(90) זח"ג רפח, א.

(91) ראה לקו"ת מטות פד, סע"ג. תבוא מג, סע"א. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקסב. מארו"ל ע' קמה. תקס"ז ע' לו. עא. תק"ע ע' מח. מאמרי אדה"א שמות ח"ב ע' שט. ועוד. וראה גם סה"מ פר"ת ותש"א שבהערה הבאה.

(92) ראה אמ"ב לב, סע"א ואילך. מאמרי אדה"א שמות ח"ב ס"ע תלו. ע' עדרת. ויקרא ח"א ע' כג. קונטרסים ע' נד. קלח. קנט. סה"מ תרס"ח ס"ע רנד. המשך תער"ב ח"ב ע' תתכט. סה"מ עזר"ת ע' קסו. פר"ת ע' רפו. רצ. תש"א ע' 92. ד"ה פתח ר"ש תשל"ד (תו"מ סה"מ מלוקט ח"ג ע' רפט. בהוצאות הקודמות – ע' קנו). לה"ע הילולא דרשב"י תשל"ז (סה"מ תשל"ז ע' 224). לה"ע רשב"י תשמ"ה (תו"מ שם ע' רעז. בהוצאות הקודמות – ח"ב ע' שב).

(93) ראה ב"מ ב, א (במשנה).

(94) ע"פ משלי טז, טו.

(95) ראה סוטה בסופה.

(96) תהלים קיט, קה.

(97) ראה לעיל כ, א. ושי"נ.

(98) ראה לעיל קכב, ד. ושי"נ.

(99) ראה ברכות יא, סע"א (במשנה).

(100) ראה שוע"ר או"ח סי' נח ס"א. ושי"נ.

שם האל המלך כו', ואומרים ג"כ קק"ק¹⁰¹ עד שנעשה הוי"ה צבאות כו'¹⁰². וזהו פ"י הללוהו בגבורותיו הללוהו כרוב גדלו¹⁰³, פ"י, מה שיש רוב גדלו בסיפור שבחים כ"כ, הוא מסיבת גבורותיו, הן בחינת צמצומים הרבים, שלכך צריך אריכות כ"כ להתבונן, אבל מצד עצמותו ממש אין אריכות כ"כ, כי הוא אחד פשוט כו'. ולכך לא היו התנאים ואמוראים מאריכין כ"כ כנ"ל, וד"ל.

והנה, מה שאמר¹⁰⁴ ואהבת את ה' אלקיך, יש להבין מהו ענין אלקיך, שמשמעו

שהוא שלך¹⁰⁵, וכן ענין אמרו ה' אלקיכם כמו שאומר בכל התורה כולה¹⁰⁶. אך הענין הוא, שעפ"י הנ"ל מבחי' אה"ר שבבחי' יחידה הנ"ל, יובן שע"י יהיה ה' אלקיך, שענינו שהוא שלך בבחינת העצמיות כו', משא"כ בזולת אהבה זו, הגם שיתפעל באהבה ברשפי אש כו', עדיין אין ה' אלקיך ממש בבחינת העצמיות כ"כ כו'.

ויובן דבר זה עפ"י הקדמה בתחלה, להבין מ"ש¹⁰⁵ בנים אתם לה' אלקיכם כו', ויש להבין מה זה הענין שנקראו בשם בנים דוקא. אך הענין הוא¹⁰⁶, כי הנה ידוע המאמר¹⁰⁷ דברא כרעא דאבוה הוא, וזהו להורות על שהבן נמשך ממהות ועצמות של אב¹⁰⁸, והוא עד"מ כמו הרגל באדם שאנו רואים שהוא בתכלית ההתאחדות וההתחברות עם הראש, וכאלו דבר א' ממש הן. שהרי אנו רואים כשיכאב לאדם ברגלו, אם מסיבת הקרירות שנתקררה הרגל מאד, שרפואתה לשפשפה בשלג וכיוצא¹⁰⁹ שהוא עינוי גדול, או בהיפך שנכוה רגל באש, שרפואתה לחממה בשלהבת חמימות במרחץ¹¹⁰ שהוא עינוי יותר גדול, אעפ"כ

101 = קדוש קדוש קדוש.

102 ע"פ נוסח ברכות ק"ש דשחרית.

103 ראה לעיל קכב, ד. וש"נ.

104 וארא ו, ז. בשלח טז, יב. ועוד.

105 פ' ראה יד, א.

106 ראה תו"א בראשית א, ב. תשא פו, א. לקו"ת פ' ראה לב, ב. ר"ה נה,

סע"ד ואילך. שבת שובה סז, ג. ברכה צד, ב. צח, ב. שה"ש יג, סע"ד. מאמרי אדה"ז מארז"ל ע' מג. לעיל מ, ד. ועוד.

107 ראה ע"ח שער כד פ"א בשם רז"ל. וראה עירובין ע, ב: יורש כרעיה

דאבוה. וראה הנסמן בהמשך תרס"ו ע' פא הערה 42.

108 ראה לעיל קצו, ב. וש"נ.

109 ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תנא. ענינים ח"א ע' רצא. אה"ת שלח

ע' תקעג.

110 ראה הנסמן בהערה הקודמת. מאמרי אדה"ז נביאים ע' לב. וראה שבת

מא, א: „הבלא מפיק הבלא". ובספר אדני פז אר"ח סי' סב: „דרך הטבע, כי האדם אשר נכוה ידו מן אש, רפואתו שיימך מקום כווייתו סמוך לאש, ואז מושך האש החום של הכווי" אצלו ונתפרא בוה". וראה גם יומא כא, ב: „אש אוכלת אש".

יוכל האדם לשלוט בנפשו ולהוציא ולפשוט רגלו זו שנכזית לענותה בחמימות, ולא ישגיח על כאב ועינוי זה שברגל, מפני שמושל ושולט עליה כעל נפשו ממש, שהיא מעצמותו ממש חשיבא, וכמו שיכול לעשות בנפשו עינוים ויסורים לתועלת תשובה שמכפרת¹¹¹ וכיוצא, אך ורק בהיות מתבונן ונחלט בדעתו ושכלו שבראשו שזה לו לתועלת ולרפואה אז יעשה ברגלו כאוות נפשו, ולא יתכן כלל לומר שהרגל ימנע מלהתפשט כרצונו בשכלו כו'. וא"כ אנו רואים שהרגל בתכלית הביטול לגבי

**וְאֶתְרַבִּי בְּהָהוּא שְׁקִיּוֹ: רַבּוֹן עֲלָמִין
אֲנִתָּה הוּא עֲלֵת הָעֲלֹת וְסִבַּת הַסְּבוֹת
דְּאֶשְׁקִי לְאֵילָנָא בְּהָהוּא נְבִיעֵי • וְהָהוּא
נְבִיעֵי אֵיהוּ פְּנִשְׁמָתָא לְגוּפָא דְאֵיהִי
חַיִּים לְגוּפָא וּבְךָ לִית דְּמִיּוֹן וְדִיּוּקָנָא**

מכל

○ ס"א דאיהו

השכל שבראש לכל מה שירצה בו יעשה כו', ואין זה אלא הוא מפני שאין הרגל דבר נפרד חוץ מן העצמות כלל, אלא הוא בתכלית ההתאחדות כו', לכך אע"פ שאין הרגל מרגיש הרפואה והתועלת, אבל כשהשכל שבראש מרגיש הרפואה והתועלת יעשה ברגל כמו שירצה כו', וד"ל. והנמשל מכ"ז, מאחר שכללות נש"י נק' בנים לה', הרי ברא כרעא דאבוה הוא, א"כ היינו עד"מ הנז' ברגל עם הראש, שלהיותו בבחינת העצמיות ג"כ, לכך הוא בתכלית הביטול לעשות בו ככל מה שירצה ראשו כו', לכן כנ"י שנקראו בנים, בחי' כרעא הם לאביהם שבשמים, דהיינו בבחינת תכלית הביטול, כמאמר¹¹² בטל רצונך מפני רצונו, כביטול הרגל לגבי הראש כו'.

וממילא מטעם זה נקרא הוי"ה אלקינו, פ"י אלקינו שלנו¹⁰³ הוא בבחינת העצמיות, כמו הראש שהוא עיקר העצמיות לכל האברים, ואין ביניהם פירוד כלל, אלא מיוחדים הן בתכלית, ועד"מ שאנו רואים שיוכל האדם לומר על עצמו אני הלכתי, ולא יצטרך לומר ברגלי הלכתי, מפני שהכל אחד כו', משא"כ באדם נפרד זולתו כו', ע"כ יכול לומר ע"ע זהו ראשי ושלי הוא, ולא על של זולתו שאינו שלו באמת, כן עד"מ אנו אומרים הוי"ה אלקינו, לפי שבאמת שלנו הוא, שהוא כמו הראש שלנו. ולכך נק' ¹¹³ כנ"י לי רא"ש כו', וכמ"ש במ"א¹¹⁴. והיינו הטעם גם כן מה שבכל התורה הוא אומר אני ה' אלקיכם (פ"י¹¹⁵ שלכם אני, מפני שאתם לי לבנים כו', שהן נק' כרעא דאבוה, ואני לכם לראש), וגם כאן כפ' ראשונה דק"ש אומר ואהבת ה' אלקיך כפרט לכאור"א מישראל. אמנם דוקא על ידי אהבה רבה

111 ראה יומא פו, א. רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ד. תניא אגה"ת פ"א ואילך

(צ, ב ואילך). ועוד.

112 אבות פ"ב, מ"ד.

113 ראה פע"ח שער הלולב פ"א. סה"מ עת"ר ע' רצה. וש"נ.

114 ראה מאמרי אדה"ז, לקו"ת ר"ה ושבת שובה שבהערה 106.

115 (פ"י .. לדאש): כ"ה בדפוסים הסידור. אבל בכתי"י 2218 וגם בהעתקת

המאמר שנדפסה בסה"מ תקס"ה (ע' תשב) תיבות אלו אינם בתוך חצאי עיגול.

שאינו לו גוף ולא דמות הגוף ולא נערוך אליו קדושתו כו'¹¹⁸, אך מ"מ דברה תורה כלשון בנ"א¹²³, כי הרי בצלם אלקים עשה האדם¹²⁴, ומבשרי אחזה¹⁹, וכידוע¹²¹ שע"י המצות שנקראו רמ"ח איברים דמלכא למעלה נמשך אור

א"ס בכלים מכלים שונים, להתפשט ולהתמשך למטה מטה, כמו שיהיו נק' ע"י מצות הצדקה בשם חסד דרועא ימינא² דקוב"ה גם למטה מטה כו', וד"ל. ולזה הענין היתה ירידה כלליות לכללות נש"י בגלות מצרים תחלה, בנו"ן שערי טומאה¹²⁵, ואח"כ נתעלו ועשו עי"ז עילוי

רב למעלה, והוא במה שיהיה ה' בבחינת אורות וכלים ע"י הברורים של מטה. ולכך נק' אח"כ ה' אלקיכם, וזהו מ"ש¹²⁶ אני ה' אשר הוצאתי אתכם כו' אני ה' אלקיכם, ענין כפל הזה הוא להורות על ענין זה שאחר הגלות דוקא נעשה להם לאלקים¹²⁷, בבחי' המשכת רמ"ח איברים כו', וירידה זו לצורך עליה ה'. ועד"ז בכל הגליות בכל מצות מעשיות שמקימין בנ"י שם כו', וד"ל.

ומה שאמר¹¹⁶ אחר ואהבת ה' כו' והיו הדברים האלה כו' ודברת במ כו', כי הנה כתיב¹²⁸ אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף, פי', אם ישים אליו לבו היינו בחי' האהבה רבה הנ"ל שבפסוק ואהבת כנ"ל, אז אח"כ רוחו ונשמתו אליו יאסוף במצות קריאת התורה ודברת במ כו'. וביאור הדברים, הנה ידוע המאמר בזוהר¹²⁹ דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח כו', פי', שאין שום ירידה והמשכה מלמעלה למטה כ"א אחר שהי' התעוררות לאותה המשכה בתחלה מלמטה דוקא, והוא ע"י העלאת מ"ג, דאתעדל"ת דוקא הוא המעורר אתעדל"ע כידוע. ודוגמא לדבר, הרי גם בהיכלות הקליפות דאת זה לעו"ז כו'¹³⁰ אנו מוצאים שא"א להם להביא שום המשכות רוח מלמעלה בלתי שיעוררו תחלה מלמטה, וכמו שאנו מוצאים בכלעם שעשה

שבבחינת יחידה שבנפש, שע"י דוקא נעשה בחינת ב"ן, להיות כמו הרגל לגבי הראש בתכלית היחוד, מה שאין כן בזולת אהבה זו ומטעם הנ"ל, וד"ל.

ועתה יש להבין ענין סדר פרשה ראשונה בפרט, והוא במה שזכר בה ג' ענינים בפרט, דהיינו ענין האהבה בפסוק⁵⁸ ואהבת כו', וענין הקריאה בתורה באמרו¹¹⁶ והיו הדברים האלה כו' עד ודברת במ שבכתך כו', וענין מצות התפילין וקשרתם לאות כו'¹¹⁷, ומה שייכות וקשר יש לג' ענינים האלה כו'.

והנה, בתחלה יש להקדים ענין ירידת הנפש בגוף חומרי כ"כ, וזהו בפרט, ובכלל הוא ירידת נש"י בגליות כו', למה היתה ירידה כזו כ"כ. אך הענין הוא¹¹⁸, דירידה זו ידוע הוא דלצורך עליה הוא¹¹⁹. דהנה, ענין עיקר התורה והמצות הוא רק לברר ברורים דרפ"ח כו'¹²⁰, והוא בהיות שהמצוה נעשית בענין גשמי דדצ"ח דעשיה, עי"ז המצוה מתעלה למעלה כו', ונמשך אח"כ המשכת מ"ד כו' כידוע, והן רמ"ח איברים דמלכא שנעשין ע"י רמ"ח מ"ע כידוע¹²¹. וביאור הדברים ידוע¹²¹, להיות כי באמת הרי נאמר² באור א"ס עצמו אתה הוא חכים ולא בחכמה ידיעא כו' עד ולא מכל אינון מדות כלל, א"כ צריך שימשיכו שיהיו אורות בכלים ואיברים ולהקרות חכים כו', וה"ז עד"מ התלבשות הנפש באיברי הגוף, כח הראיה שיתלבש בעין וכח היד ביד וכיוצא, כך הוא ענין המצוה שהן איברים דמלכא שעל ידן יומשך האור בהן. ועד"מ שמושכין לנפש האדם באיברים ע"י האברים עצמן¹²², שהרי כשנעשין כתיקון ונמשכין נמשך אז האור אחריהם, כנראה בחוש שכשמושכין היד של אדם נמשך גם האור והחיות אחריו ומתפשט גם הוא בהתפשטות היד כו', וכיוצא בדוגמא זו למעלה, אע"פ

[קסג, ד]

(123) ברכות לא, ב.

(124) נח ט, ו.

(125) ראה לעיל יג, א. וש"נ.

(126) שלח טו, מא (בדילוג). וראה גם לעיל קל, ג.

(127) בהנחה שבלקו"ת שם (יב, ג) מובא ענין זה בהמשך לענין ואהבת את ה"א, שיהי' אלקיך ממש כו', דעל זה מוסיף: „ואל יאמר האדם שהוא רחוק מזה, כי ע"ז מטיים בסוף ק"ש אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, שהיתה ערות הארץ, ונדבקנו בנו"ן שערי טומאה, והקב"ה הוציאנו משם, ובחמישים יום קבלו את התורה ונתעלו בעילוי רב מאד עד שהיה להיות לכם לאלקים, גילוי השכינה במ"ת, לפיכך גם עכשיו אני ה' אלקיכם." עכ"ל. ועד"ז הוא בהנחה שבמאמרי אדה"ז שם (ע' תלז).

(128) איוב לד, יד. וראה לעיל ל, ד. וש"נ.

(129) ראה זח"א צט, ב. זח"ב קסב, ב. וראה לעיל כו, א. וש"נ.

(130) ע"פ קהלת ז, יד. וראה שש"ב פ"י (טו, א). ובכ"מ.

(116) ואתחנן ו, ר"ז.

(117) שם, ה.

(118) ראה תניא שש"ב פל"א (מ, סע"ב). תו"א בראשית ב, סע"ד ואילך. נח ט, ג. וישב כט, ב. מקץ לג, א"ב. בשלח סב, סע"ד ואילך. יתרו עא, א ואילך. לקו"ת בהר מא, א ואילך. במדבר ב, א ואילך. שלח לח, ד. מת, ב. חוקת סד, ד. בלק סט, א. דברים א, א. פ' ראה כד, ד. כו, סע"ג ואילך. לד, א. יוה"כ טט, א ואילך. ע, ג. ואילך. שמע"צ פה, א. שה"ש ג, ד. לה, א. ובכ"מ.

(119) מאמר המובא בכ"מ בדא"ח – ע"פ לשון חז"ל מכות ז, ב.

(120) ראה לעיל קצו, ג. וש"נ.

(121) ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א). תניא שש"ב רפכ"ג (כת, א). וראה לעיל קכ, ג. וש"נ.

(122) ראה לקו"ת פ' ראה כב, ד. סה"מ תרמ"ט ע' רמד. תרנ"ג ע' רל. תרנ"ד ע' רא. תרנ"ה סע"ע לב. תרנ"ו ע' ח ואילך. המשך תרס"ו ע' שמב"שגמ. תער"ב ח"א ס"ע ס. ע' קעח. תקצה. ועוד.

המעשה בפ"מ במצות כו', כי הדיבור קדם למעשה, וכמאמר¹⁴¹ תלמוד גדול שמביא לידי מעשה כו', לכך נק' התורה בשם מקרא. וזהו בתשב"כ, אבל בתשב"פ שאין הקריאה עיקר¹⁴², לפי שאינה תלויה באותיות כלל, שהרי

באיזה לשון שיהיה כתובה ההלכה תתקיים מצות הלימוד בתורה שבעל פה, מפני שהיא מלמטה למעלה¹⁴³, כמ"ש במ"א¹⁴⁴, לכך לא נאמר עליה ושנתם לבניך ודברת בם כו', אלא והיו הדברים האלה דוקא אשר אנכי כו'¹⁴⁵. אמנם נכללת במצות הקריאה בתורה, להיות

הכל אחד, כמ"ש במ"א¹⁴⁶, והוא לפי שעיקרה הוא ההשגה וההשכלה שהוא מצות העיון, כמ"ש¹⁴⁷ והגית בו כו', ועי"ז נעשית בבחי' מ"נ להמשכת המ"ד שע"י קריאה בדיבור שבתורה שבכתב, ומתאחדים כו'. וזהו זכור ושמו"ר בדיבור אחד נאמר¹⁴⁸, זכור לדכורא בתושב"כ ושמו"ר לנוק' בתושבע"פ¹⁴⁹, בדיבור אחד נאמרו מפני שמתייחדים בתכלית כו'¹⁵⁰, וד"ל.

וזהו ענין פרשה ראשונה דק"ש בפרט בג' ענינים שהזכיר בה, דהיינו מתחלה ענין האהבה בבחי' יחידה כנ"ל בפ' ואהבת כו', ואח"כ והיו הדברים כו' ודברת בם והיינו כמ"ש אם ישים אליו לבו אח"כ רוחו ונשמתו כנ"ל, ואח"כ וקשרתם לאות על ידך כו' מצות התפילין, להיות ידוע מארז"ל¹⁵¹ דכל התורה הוקשה לתפילין כו', ולכאורה אינו מובן למה למצות התפילין דוקא ולא לשאר מצות, וגם למה לא אמר ששקולה כנגד כל המצות¹⁵² כמו שאמר

לְאִשְׁתִּימוּדָעָא בְהוֹן עֲלָאִין וְאִיךְ
יִתְנַהֲגוּן עֲלָאִין וְתַתָּאִין וְאִיךְ
אִשְׁתִּימוּדָעָן עֲלָאִין מִתַּתָּאִין וְלִית דִּידָע
בְּךָ פְּלָל • וְכִר מְנַךְ לִית יְחוּדָא בְּעֲלָאִין
וְתַתָּאִין וְאִנְתָּ אִשְׁתִּימוּדָעָ עֲלֵת עַל-פְּלָאִין

וארוך

כשפיו במס"נ כו' כמ"ש בזהר¹³¹, דמזה יש ללמוד ק"ו למילי דקדושה כו' ע"ש, והיינו ענין המאמר משום דרוח אייתי רוח כו'. וזהו ג"כ ענין הפסוק אם ישים אליו לבו, שיהיה לו התעוררות מלמטה בכוונת הלב, שהוא בנקודת הלב

דוקא, אז אח"כ רוחו ונשמתו אליו יאסוף, שימשיך רוח עליון מלמעלה למטה כפי ערך ההתעוררות שהי' מלמטה כו', וד"ל. וגם כאן, לפי ערך האהבה והרצון שבפסוק ואהבת כו' מלמטה, כן יהיה ערך ההמשכה אלקי' מלמעלה למטה, להיות המשכת אור א"ס בכלים

ואיברים כו' כנ"ל. כי הנה ידוע¹³² דרך כלל שכל המצות נק' ה' חסדים בלבד, נגד ה' פעמים מים¹³³, אלא שנחלק בפרט לרמ"ח חסדים, דהיינו רמ"ח המשכות האורות באיברים וכלים כו', וכמ"ש במ"א¹³², וד"ל (וזהו ג"כ נגד חמשה פעמים אור שנזכר במעשה בראשית¹³⁴). וענין הפרש בין אור למים מבואר ומוכן לי"ח, וכמ"ש במאמר הזהר בפ"י¹³⁵ יום ליום יביע אמר, אור מים רקיע כו', וכמ"ש במ"א¹³⁶ דהחכמה כשירודת ממקור החכמה נקרא מים כו' ע"ש, וד"ל¹³⁷). וזהו ענין קשר וחיבור פסוק והיו הדברים האלה כו' לפסוק ואהבת כו'.

אך מה שתלה עיקר ההמשכה במצות קריאת התורה דוקא, הענין הוא, לפי שכל התורה כולה נקראת בשם שמותיו של הקב"ה, וכמארז"ל¹³⁸ הקורא בתורה כאלו קורא בשמותיו כו', וע"ד דוגמא מה שנק' התורה בשם מקרא, הענין הוא¹³⁹ כדוגמא מה שמצינו בחצוצרות שאמר הכתוב¹⁴⁰ והיה לך למקרא העדה כו', לפי שע"י החצוצרות נקראים ונאספין כולם למקום אחד כו', וכך ע"ד מפני שע"י הקריאה והדיבור בתורה נקראים ונמשכים כל שמותיו של הקב"ה, שהן בחי' שרשי האיברים והכלים דע"י

(131) לע"ע לא מצאתי בזהר.

(132) ראה לעיל מג, ג. וש"נ.

(133) בראשית א, ו"ז. וראה זח"ב קסז, א.

(134) שם, ג"ה. וראה זח"ב שם.

(135) תהלים יט, ג. זח"ב קלז, ב. וראה זח"ב קסז, סע"א.

(136) ראה לעיל קיג, רע"א. וש"נ.

(137) בהנחה שבלקו"ת שם מבאר אדה"צ: «כי מים היינו בחי' מעשה המצות, שהם ה' חסדים, כמאי דאשקי לאילנא, מים יורדים מגבוה לנמוך, וכמ"ש בדי"ה והיה מספר בני ישראל. אך פנימיותם הוא ה"פ אור, היינו בחי' אהבה שהוא פנימיות של החסד». עכ"ל. וראה ספר הערכים ערך אור – בהירות ס"ח (כרך ב ע' תכ). וש"נ.

(138) ראה זח"ב פז, סע"א. הקדמת הרמב"ן בפירושו עה"ת. שיעור קומה להרמ"ק סנ"ח (סג, ג). יונת אלם פכ"ט ופצ"ח. מדרש שמואל אבות פ"ג, מ"ז.

(139) ראה לעיל נז, ד. וש"נ.

(140) בעלותך י, ב.

(141) ראה קידושין מ, ב.

(142) ראה לעיל נט, ד. וש"נ.

(143) ראה לעיל קסז, א. וש"נ.

(144) ראה תו"א בראשית א, ג. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' קנא. תקס"ה ח"ב

ע' תשיב. לעיל נט, סע"ד ואילך. אמ"ב קיב, ג. סה"מ תרנ"ב ע' קלד ואילך. וראה גם הנסמן בהערות הקודמות.

(145) מהלשון ומהמשך הענינים כאן צ"ע אם מפרש ש, והיו הדברים האלה גוי" קאי על תושב"כ, ו, ושנתם לבנך גוי" על תושבע"פ או להיפך. אבל, בהנחה שבלקו"ת ובהנחה שבמאמרי אדה"ז שם מפורש ש, והיו הדברים האלה גוי" קאי על תושב"כ, ו, ושנתם לבנך גוי" על תושבע"פ. וכ"ה בסה"מ תרנ"ב ע' קלט. וראה גם אוה"ת וירא תשמו, א.

(146) ראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים שם.

(147) יהושע א, ח.

(148) ראה ר"ה כז, א. שבועות כ, ב. מכילתא ופרש"י יתרו כ, ח.

(149) ראה לעיל נז, ד. וש"נ.

(150) ראה לקמן רעט, א. וש"נ.

(151) קידושין לה, א.

(152) ראה המבואר בכ"מ (לקו"ש ח"ה ע' 227 ובערה 36. ח"ו ע' 272. אג"ק

כ"ק אדמו"ר זי"ע חכ"ו ע' קעג בהערה ד"ה שהוקשה) שהכוונה במארז"ל שהוקשה כל התורה לתפילין היא למצוות התורה.

[קסד, ג]

בלא נשמתא כו', והלא³ אם מסתלק אור א"ס מהעולמות הכל חוזר לבחינת אין כמו שהיה קודם ההשתלשלות ממש⁴, וא"כ למה אמר שישתאר בחינת גופא עכ"פ, ואין זה בחינת ביטול אמיתי כאשר הגוף יתקיים⁵, ובאמת אין עוד מלבדו כתיב⁶, וכמאמר רז"ל:

קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד כנודע. אך הנה, כדי לתרץ קושיא זו יש להקדים תחלה להבין בפ"י אורות וכלים, שזהו הנק' נשמתא וגופא, שהאורות נק' נשמתא והכלים נק' גופא, כמ"ש⁸ גופא תקינת לון כו', ואחר כך יתבאר בפ"י מ"ש אי את תסתלק כו'.

והנה⁹, תחלה יש להבין בפ"י בחינת אור א"ס מהו, דהנה ידוע ומבואר בכמה מקומות¹⁰ בטעם שנק' בלשון אור, שהוא כמשל זיו ואור השמש שאינו אלא בחינת התגלות בלבד, ולא בחי' עצמות, כך בחי' אור א"ס היינו רק בחי' ההתגלות בלבד, ואין לו ערך כלל לגבי בחינת עצמותו ממש, כביטול זיו השמש בשמש עצמה. ויובן יתרה¹¹ דבר זה ממשל חיי הנפש באיברי הגוף, שאין חיות

וגם בדפוסי הסידור כאן ולקמן במאמר. אבל, בגוכתי"ק כאן ולקמן במאמר נכתב: „אי אנת, וכו"ה בכ"מ בכתבי כ"ק אדה"א. (3) ראה גם סה"מ תקס"ג ח"א ס"ע שלט ואילך (נוסח ב). ע' שמג (נוסח א). (4) ראה גם תניא שעהיוה"א פריקים א"ג (עו, ב ואילך). ובכ"מ. (5) באוה"ת וירא שם (תשמב, א) מוסיף ביאור (ע"פ המבואר בתניא שעהיוה"א פ"ו – פא, א), וז"ל: „איך אשתארו אפילו בגופא, דהא אין המשל דומה לנמשל, שלמטה בהסתלק הנשמה מהגוף עכ"ו נשאר גוף עכ"פ, משום כי אין התהוות שרש הגוף ועצמותו מנשמתו, כ"א מטיפת אביו ואמו כו', משא"כ למעלה כי ממך הכל כתיב, א"כ בהסתלק כח הבורא ח"ו מהאצילות ודאי הי' הכל חוזר לבחי' אין ואפס ממש".

(6) ואתחנן ד, לה. (7) פרי דר"א פ"ג. וראה לעיל עא, ד. וש"נ. (8) תקו"ז בהקדמה (ז, א). (9) בהבא לקמן (עד פיסקא: והמופת) – ראה מאמרי אדה"ו ענינים ח"א ע' נז ואילך. ח"ב ע' תמא-תמב. תקס"ז ע' כב-כג. רמח"רמט. תכג. תקס"ח ח"א ע' שכ ואילך. המשך תרס"ז ע' רלה ואילך. ועוד.

(10) ראה (נוסף לנסמן בהערה הקודמת) תו"א ויקהל פז, א"ב. לקו"ת פקודי ז, ב. בהר מב, א. הוספות לויקרא נב, ג. מאמרי אדה"ו פרשיות ח"א ע' רכו. ח"ב ע' תרכג. תקס"ב ח"א ע' רעט ואילך. תקס"ח ע' שיט ואילך. ע' תקסא. הנסמן במשך תרס"ו שם. ועוד. וראה ספר הערכים ערך אוא"ס (א) ס"א (כרך ג ע' מב ואילך). וש"נ. וראה גם (בענין שאוא"ס הוא גילוי ולא התפשטות) לעיל עח ד ואילך. וש"נ.

(11) באוה"ת וירא שם (תשמב, סע"א) מביא משל אור השמש, ומוסיף: „והנה, זהו משל גשמי, ויש למצוא ג"כ משל רוחני, כמו משל המשכת והתפשטות חיי הנפש באברי הגוף". עכ"ל. וכן משמע בכ"מ (ראה לקו"ת בהר והוספות לויקרא שם. סה"מ תקס"ח ע' שכ) – שהמשל דאור השמש אינו מכוון כ"כ לאוא"ס להיותו משל גשמי (משא"כ משל חיות הנפש). וראה מ"ש"כ בזה בספר הערכים שם ס"ג במילואים להערה 142 (כרך ד ע' תקסז). וראה גם מ"ש"כ שם בגוף ההערה (כרך ג ע' סה) – עוד מעלות במשל חיות הנפש על משל אור השמש. וש"נ.

בציצית כו'¹⁵³, ומהו זה שאמר הוקשה כו'. אך הענין הוא, לפי שבאמת צריך ג' לבושים שתתלבש בהם התורה, והן מחשבה דיבור ומעשה¹⁵⁴, ולנגד לבוש המחשבה הוא בכוונת הלב שבפסוק ואהבת כו' שע"י ישים אליו כו' וכנ"ל, ובלבוש

הדיבור הוא במצות קריאת התורה ודברת בם כו', ובלבוש המעשה הוא במה שאמר וקשרתם כו'¹⁵⁵. כי הנה אנו רואים במצות התפילין שפ' שמע נכתבה בכתב דיו בקלף על הקלף הגשמי, א"כ אנו רואים שענינה הוא שבחינת אחד יהיה בא ונמשך למטה בפעולת המעשה גשמית, דהיינו

גם בקלף ודיו גשמית כו', ובזה יהיה שורה אחד עליון בתפילין שבראש, וכמ"ש¹⁵⁶ על התפילין וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, שם הוי"ה ממש כו'. וזהו שאמרו שהוקשה כל התורה לתפילין, לפי שכך הוא ג"כ שורש ענין כללות התורה כולה במה שתבא גם בלוש המעשה הגשמית כנ"ל, שאין זה אלא מפני שצריך שיומשך בחי' אחד עליון ויתגלה גם במעשה גשמית, וזהו תכלית הכוונה בנתינת התורה, כי הרי סוף מעשה במחשבה תחלה¹⁵⁷, וזהו טעם אותו מ"ד דמעשה גדול כו'¹⁴¹, וד"ל. ולכך אמרו הוקשה כל התורה כו', שההיקש מורה לענין תכלית הכוונה, שכמו שבתפילין תכלית הכוונה כך בכל התורה הוא תכלית הכוונה וכנ"ל, וזהו שסמך וקשרתם למצות ודברת כו', וד"ל.

* * *

להבין¹ המאמר² אי את תסתלק מנייהו אשתארו כגופא

(153) נדרים כה, א. שבועות כט, סע"א. תנחומא ס"פ קרח. הובא בפרש"י שלח טו, מא. (154) ראה תניא סע"ב פ"ד (ת, א ואילך). ובכ"מ. (155) ראה גם אמ"ב כ, ד. מאמרי אדה"צ הנחות תרס"ו ע' קג. קיא. (156) תבוא כה, י. (157) ע"פ פיוט לכה דודי.

* * *

(1) מאמר זה נאמר ע"י כ"ק אדה"ו לערך בש"פ לך-תולדות* תקס"ח, ונרשם ע"י כ"ק אדה"א בס' מאמרי תקס"ח (כתי"ק מס' 3397. המאמר הוגה כאן ע"פ כתי"ק זה). המאמר נתבאר באוה"ת וירא תשמב, א ואילך (כל המאמר בתוס' ביאור וכו'). תתשצג, א ואילך (הוספות לנדפס באוה"ת שם). סידור ע' שלד ואילך (קיצור והגהות**). בכת"י נמצא ד"ה זה בשינויים וכו' מהר"ה מפאריטש, ולא נדפס לע"ע. כמה מעניני המאמר הובאו ונתבארו בכ"מ – כנסמן לקמן בהערות: 82, 92, 102, 106 ר-118.

(2) תקו"ז בהקדמה (ז, ב). [בתקו"ז הלשון הוא: „כד אנת, וכ"ה בכ"מ בדא"ח,

(* נמצא בגוכתי"ק אחרי המאמר דש"פ נח וביאוריו, ולפני המאמר דש"פ ויצא. בכותרת המאמר נרשם בגוכתי"ק: „בעור"ה שבת פ" – ולא נכתב באיזה שבת נאמר המאמר. (** לכאורה הוא קיצור מההגהות שבאוה"ת וירא שם (בתוס' כמה הגהות).